

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİSİPLİNLERARASI AİLE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

BOŞANMA SÜRECİNİN KADINLARDA SOSYAL ETKİLERİ

Ayşe Nur AKIN

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Temmuz 2023**

BOŞANMA SÜRECİNİN KADINLARDA SOSYAL ETKİLERİ

Ayşe Nur AKIN

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı
Aile Danışmanlığı Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM

Konya
Temmuz 2023

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.³⁴

10 Temmuz 2023

Ayşe Nur AKIN

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

²MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmada; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

10 Temmuz 2023

Ayşe Nur AKIN

TEŐEKKÖR

Bu çalışmanın gerçekleőmesinde, bÖtÖn aőamalarında değerli bilgi ve deneyimlerini benimle paylaőan, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı Önemi asla unutmayacağım lisansta ve yÖksek lisansta saygıdeğer danıőmanım, Sayın Prof. Dr. HÖsamettin ERDEM'e, beni her zaman destekleyen, yol gÖsteren, motive eden kıymetli ailem ve sevgili eőim Sinan AKIN'a itenlikleri ve katkılarından dolayı sonsuz teőekkÖrlerimi sunarım.

10 Temmuz 2023

Ayşe Nur AKIN

ÖZET

Ayşe Nur AKIN

Boşanma Sürecinin Kadınlarda Sosyal Etkileri

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2023

Hukuki olarak evliliğin sonlandırılması boşanma olgusunu gerçekleştirmektedir. Gelenekselleşen toplumumuzdan ziyade artık daha modern bir yaşam şartlarına sahip olan ve kadının ekonomik düzene katılım sağlamasıyla boşanmalar her geçen gün daha da artış göstermektedir. Araştırmada, kadınların boşanma süreçlerine odaklanılmış ve boşanma sürecinde ve sonrasında kadınların sosyal anlamda neler yaşadıkları yine onların değerlendirmesi doğrultusunda incelenmiştir. Araştırmanın genel evrenini Konya İlinde boşanmış ya da boşanma sürecindeki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, Konya bölgesinde yaşayan 18 yaş ve üzeri yetişkin 513 bireyden oluşmaktadır. Çalışmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu ve Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada bireylerin yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelendiğinde, yetişkin boşanmaya uyum puanı ile psikolojik uyum arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde; sosyal ilişkilerinde uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum arasında ise pozitif yönde, güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak araştırmalara konu olan programların boşanmaya uyum ve sosyal uyumu artırmaya yönelik ve etkili olduğu belirtilebilir. Bu araştırma sonuçlarının sosyo-demografik değişkenler açısından boşanmaya uyumu artırmaya yönelik deneysel araştırmaların oluşturulmasında alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Boşanma Süreci, Kadın, Aile, Evlilik, Boşanmanın Etkileri.

ABSTRACT

Ayşe Nur AKIN

Social Effects of Divorce on Women

Master's Thesis

Konya, 2023

Legally, the termination of marriage realizes the phenomenon of divorce. Divorces are increasing day by day with the participation of women in the economic order, which now has more modern living conditions rather than our traditional society. In the research, the divorce process of women was focused and what women experienced in the social sense during and after the divorce was examined in line with their evaluation. The general population of the research consists of adult individuals who are divorced or in the process of divorce in Konya. The sample of the study, on the other hand, consists of 513 adults aged 18 and over living in the Konya region. The data of the study were collected through the Personal Information Form and the Adult Divorce Adjustment Scale. In the study, when the relationship between the dimensions of the adult divorce adjustment scale was analyzed by correlation analysis, there was a relationship between adult divorce adjustment score and psychological adjustment was positive, weak; On the other hand, a positive, strong and significant relationship was found between adjustment in social relations and adjustment in family of origin relations. As a result, it can be stated that the programs that are the subject of research are effective and aimed at increasing divorce adjustment and social cohesion. It is thought that the results of this research will contribute to the literature in the creation of experimental studies to increase compliance with divorce in terms of socio-demographic variables.

Keywords

Divorce Process, Women, Family, Marriage, Effects of Divorce.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.4. Tanımlar.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1. Kadının Dünyadaki Yeri.....	5
2.1.1. Çok Kültürlü Dünyada Kadının Sosyal Konumu.....	6
2.1.2. Kadının Toplumdaki Yeri.....	7
2.1.3. Kadın Kimliği ve Sosyal Hayat.....	8
2.2. Aile Kavramı.....	9
2.2.1. Aile Türleri.....	10
2.2.2. Aile ve Sosyal Yaşam İlişkisi.....	13
2.3. Evlilik Kavramı.....	14
2.3.1. Evliliğin Unsurları.....	15
2.4. Boşanma Kavramı.....	16
2.4.1. Boşanma Nedenleri.....	17
2.4.2. Boşanmaya Giden Süreç.....	18
2.4.3. Türkiye’de Boşanma İstatistikleri.....	19
2.4.4. Boşanma Süreci Modelleri.....	21
2.4.5. Boşanmanın Altı İstasyonu.....	21
2.4.6. Bir Kriz ve Yas Dönemi Olarak Boşanma.....	23
2.4.7. Psiko-Sosyal Bir Süreç Olarak Boşanma.....	24

2.4.8. Boşanmanın Etkileri.....	24
2.4.9. Boşanma Süreci ve Sonrasının Kadınlarda Sosyal Etkileri.....	29
3. YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli.....	34
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	34
3.3. Araştırmanın Verilerinin Toplanması.....	34
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.5. Verilerin Analizi.....	35
3.6. Araştırmanın Etik Yönü.....	35
4. BULGULAR.....	36
5. TARTIŞMA.....	47
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	52
KAYNAKLAR.....	54
ÖZGEÇMİŞ.....	60
EK 1. ANKET FORMU.....	61
EK 2. ÖLÇEK İZİNLERİ.....	64
ETİK KURUL/KOMİSYON İZNİ/MUAFİYETİ.....	65

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Türkiye 2001-2021 Yılları Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.....	20
Tablo 2. Kişilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı.....	36
Tablo 3. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları.....	37
Tablo 4. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Normallik Dağılımı Analizi..	38
Tablo 5. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 6. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	39
Tablo 7. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	41
Tablo 8. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	42
Tablo 9. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	43
Tablo 10. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Dışında Bakımı Gerekli Kişi Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	44
Tablo 11. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	45
Tablo 12. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	46

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
TMK	Türk Medeni Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Sd.	Serbestlik Derecesi
SS.	Standart Sapma
vd.	ve diğerleri
$\bar{X}$	Ortalama

1.GİRİŞ

Aile biriminin temelini oluşturan evliliğin doğasını anlamak için psikolojik, biyolojik, sosyal ve kültürel dinamiklerini iyi bilmek gerekir. Tarihsel süreçte ilk insanlığın yaşadığı evlilik hayatı ile günümüzde oluşan evlilik algısı değişmiştir. Herkes kendi doğrusunu yaşadığı için evlilik sürecinde doğrunun ne olduğu tartışılır. İnsanların kişiliği, evliliği etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Bireylerin birbirine eş olabilmeyi sağlaması güçtür.

Evli çiftlerin inançları, kişilikleri, alışkanlıkları, sosyal ve kültürel değerlerinin yanında olaylara karşı verdikleri tepkilerin aynı olmaması neticesiyle aralarındaki evlilik anlaşmasının bozulmasına boşanma denir. Evli kaldıkları süre boyunca akli, sosyal, mesleki ve bedeni sorunların artmasının önüne geçilmesi temellidir. Bu şekilde aile bireyleri için daha rahat, huzurlu ve sağlıklı bir ortam hazırlanması amacı güdülür(Oğurtan, 2011).

İlkel toplumlarda oluşan erkeğin avcı rolü, kadının ise çocukları beslemesi ve koruması o dönemin özelliği yönünden ağır basar. Günümüzde ise sanayi devriminin gelişiminden sonra kadının çalışma hayatına girmesi halinde roller eşler tarafından paylaşılmaktadır. Toplumsal yapının değişen ihtiyaçları doğrultusunda evlilik kurumuna olan bakış tamamen farklılaşmış ve yapısal olarak değişime uğramıştır. Bu yüzden yeni bireycilik anlayışı gelişmiş, evlilik dışı beraberlikler ve boşanmalar oldukça fazlalaşmıştır(Acar,2019).

Toplumdaki bu değişim sürecinin etkisine giren aile birimi, zamanla sorumlulukların değişimi ile birlikte yaşanan ve bireylerin bu değişimden etkilenecek aldıkları boşanma kararı ile sadece eşleri değil çocukları, aileleri, yakın çevresini ve haliyle toplumu etkileyen sosyal bir sorun haline gelmiştir. Boşanmalardan sonra bireylerin toplumdaki ilişkileri de değişim göstermektedir. Bazı toplumlar boşanmış kişileri hemen benimseyip normal bir olgu olarak karşılarsa da bazı toplumlarda özellikle kadınlarda bu durumun kabulü oldukça zordur (Coşkun, 2019).

Yeni bir yaşam şekli oluşturma açısından önemli olan boşanmanın birçok sebebi olabilir. Yaşadığımız çevredeki olaylara ve örneklerle bakıldığında hiç şüphe yok ki kadınlar erkeklere oranla bu zaman diliminde daha çok sıkıntı çeker ve zor zamanlar

yaşarlar. Bunun yanında ekonomik özgürlüğü iyi olmayan ve eğitim seviyesinde de düşüklük olan kadınların boşanmaya dair karar aşamasında zorluk çektikleri, bu durum sonrasında eğer çocukları varsa onların maddi ihtiyaçlarını karşılama da yetersiz kaldıkları görülmektedir. Boşanma durumu özellikle kadınlar için çevreden kötü tepkiler almasına neden olmakta, dul kadın şeklinde bir isimlendirmeden dolayı hayatına yalnız devam etmekte zorlanmakta ve toplumdaki diğer kadınlar tarafından bir tehlike olarak algılanmaktadır. Kadın boşanma kararını verirken zorlanmasının yanında aynı zamanda bu karar neticesinde karşı taraftan şiddet görebilmekte hatta öldürülebilmektedir (Özbay, 2013).

Söylenilenler ışığında boşanmaya karar vermek ayrı bir zorluk, daha sonrasında boşanmış bir kadın olarak toplumda var olmaya çalışmak daha farklı bir zor süreci içinde barındırır. Dolayısıyla bu süreç ve sonrasında kadınlar yaşadıkları çevrede zor şartlar altında yaşamlarını devam ettirirler. Özellikle kendi ekonomik gücü olmayan ve ailesinden de gerekli desteği göremeyen kadınlar boşanmaya dair karar verirken fazlaca zorluk çekmektedir. Bu nedenle çoğu zaman mutlu hissetmedikleri halde sağlıklı süren evliliklerine belirli süre devam etmektedirler (Tourturkan, 2012).

Araştırmanın problem cümleleri ise aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci aylık gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci psikolojik uyuma göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci sosyal ilişkilerinde uyum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
- Araştırmaya katılan kişilerin yetişkin boşanmaya uyum süreci köken aile ilişkilerinde uyum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, boşanma sürecinin kadınlardaki sosyal etkilerini incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada kadınların boşanma sürecinde ve sonraki aşamada karşılaştıkları sorunlara ve boşanmanın sosyal etiklerine yer verilmiştir. Çalışma giriş bölümü dâhil altı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemine yer verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde konu ile ilgili kuramsal çerçeve ele alınmış ve alt başlıkları ile incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde yapılan araştırmaya yönelik tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde araştırma yardımıyla elde edilen verilerin bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümlerinde ise alanyazında yapılan diğer araştırmaların sonuçlarının incelenip tartışıldığı ve tartışma bağlamında ulaşılan sonuçların yer aldığı bölümler yer almaktadır.

Araştırmada, kadınların boşanma süreçlerine odaklanılmış ve boşanma sürecinde ve sonrasında kadınların sosyal anlamda neler yaşadıkları yine onların değerlendirmesi doğrultusunda incelenmiştir. Bu bakımdan yapılan araştırma, alanyazında yapılan yeni bir araştırmadır ve önem taşımaktadır. Ayrıca araştırmada elde edilen sonuçların diğer araştırma bulgularıyla örtüşmesi de konu ile ilgili farkındalık oluşturmak ve uzmanların dikkatini çekmek açısından önemlidir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma; Eylül 2021 ile Mayıs 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin farklı illerinde ikamet eden, farklı demografik değişkenleri bulunan ve online ortamda (whatsapp, mail,

zoom, skypee, Google Teams) uygulamaları aracılığı ile ulaşılan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan boşanmış kadınlar ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Boşanma: Aile birliğinin bozulması olarak da nitelendirilen boşanma; çiftlerin birlikteliğine ilişkin düşünceleri süreç içerisinde karşılaştıkları farklı durumlar nedeniyle ailenin dağılması olarak değerlendirilmektedir. Çiftelerin birbirlerinden ayrılmak istediklerine ilişkin aldıkları karar boşanma ile sonuçlanmaktadır. Boşanma, eşler arasındaki hukuki, duygusal ve cinsel birlikteliğin sona erdirilmesidir (Öztop, 2013).

Araştırmalar, boşanmanın önemli sosyal, duygusal, cinsel ve ekonomik farklılıklar oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Her toplum ve kültürün kendi evlilik geleneği ve uygulaması vardır, bazıları birbirine çok benzerken bazıları farklıdır, ancak bu birliğin özü tüm kültürlerde benzer olma eğilimindedir. Başlangıçta genellikle ömür boyu sürecek bir ilişki beklentisi içinde olan bu birliktelik, bazen insan toplumu üzerindeki eşlik eden etkileriyle zıt bir son bulmaktadır. Bazı durumlarda geçici bir ayrılık yaşanırken, bazı durumlarda evlilik boşanmayla sonuçlanmaktadır (Aktaş, 2011). Boşanma durumunda, sadece eşler değil aynı zamanda en fazla çocuklar olmak üzere tüm toplum etkilenmektedir (Yıldırım, 2004).

Sosyal yaşam ve boşanma: Sosyal yaşam, etkileşim yaratan ve yeni sosyal ağlar oluşturan bir eş ve çocuklara sahip olmakla beslenir. Boşanmış ebeveynler için, bu durum olumlu ilişkilerin ya da evliliğin sona ermesinden sonra da devam edip etmediği çerçevesinde önemlidir (Bilgin ve Doğan, 2020). Çocuklar sosyal etkileşime ek bir engel mi oluşturuyor yoksa yeni eşler boşanmışların sosyal hayatını yeniden inşa etmek için bir araç mı sunuyor konusunda pek araştırma yapılmaktadır ve boşanmış ebeveynlerin sosyal yaşamlarının özellikle kadınların sosyal yaşamlarını sürdürme konusunda yetersizlikleri olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Altuntepe, 2019). Boşanmadan sonra tek ebeveynli bir ailede çocukların bulunması, sosyal yaşamı etkilemektedir. Bu durumda, velayet düzenlemelerini dikkate almak önemlidir (Durutürk, 2018).

2.KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.KADININ DÜNYADAKİ YERİ

Dünya tarihinin başlangıcından itibaren insanlığın geçmişinden beri kadınları erkeklerden ayıran en temel özellik, fiziksel yapılarından dolayı canlıları rahimlerinde taşıyarak yeni bir insan ortaya getirmesi yani doğurganlığıdır. Türk şaman söylentilerinde yer alan “gizli bilgilere sahip bir varlık” şeklinde ifade edilen kadınların en güçlü ve en korkunç kişiler olduğunu ifade eder. İlk çağlarda kadına isim bile verilmezken Türklerde Türkiye şartlarında kadınlara değer diğer toplumlara göre ilk sırada yer almış sosyal ve siyasal anlamda önemli vazifeler ve görevler verilmiştir (Acar, 2019).

Eski Türk devletlerinde kadınlara verilen önem diğer toplumlara göre en önde yer almaktadır. Tarihimizde Türkçe kaynak olarak geçen Orhun Abideleri’nde yer alan Kültigin Abidesi’nde Kağan’ın eşi İlbilge Hatun’un adı yer almıştır. Bu durum örnek gösterilerek Türk toplumuna da öncülük edecek bir gelişme sayılır.

Kadınlar eski Türk devletlerinde mal, mülk sahibi olabiliyorlardı. Çin elçisi Vang Yen Tö, Uygur kadınlarının birçok at sürüsüne sahip olduğunu seyahatnamesinde belirtmiştir. Görkemli törenler, şölenler vb. durumlarda kadınlar hakanın soluna oturarak içinde bulundukları siyasi gelişmeler hakkında önerilerini sunmaktaydı. Misal Büyük Hun İmparatorluğu adına Çin ile ilk anlaşma sağlandığı zaman Mete Han’ın kadını imza atmıştır (Sevinç, 2007).

Diğer devletlere göre Türk kadınları erkekleri boşama hakkına sahiptir. Ancak boşanma sayısı oldukça azdır. Hatta çok fazla rastlanan bir durum değildir. O dönemlerde erkeğin ölmesi durumunda dul kalan kadınlar tekrar baba evine gitmez bulundukları aile içinde yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedir. Bu durumda ise dul kalan kadınlara oldukça önem verildiği için ailenin yapı taşı olarak başta gelmektedir. Dede Korkut Kitabeleri, Göktürk Yazıtları gibi önemli kaynaklarımızda da her zaman baba kelimesinden önce ana ifadesi yer almaktadır. Çin hükümdarlığında erkekler kadınları boşayabiliyorken bu durum kadınlarda aynı hakları taşımamaktadır. Erkekler bu konu hakkında oldukça rahat davranabilirken, kadınların bu konuda herhangi bir yaptırım söz konusu değildir. Uygurlarda da bu durum iki taraf için geçerli yani iki tarafında birbirini boşayabilme hakkı vardır (Ögel, 2001).

2.1.1.Çok Kültürlü Dünyada Kadının Sosyal Konumu

İnsanların yaşamları boyunca zaman içerisinde bulundukları topluma katkısı yaptıkları aktivitelerin hepsi bir kültür olarak meydana gelmiş ve bunlar nesilden nesile aktarım sağlayarak değişikliklerle devamlılığını sürdürmüştür. Her toplumun her medeniyetin kendine göre farklı kültürü söz konusudur. Bu bakımdan kültür kavramı birçok değişik tanıma sahiptir. Her insan kendi kültürünü yansıtmaktadır. Çok kültürlülük ise değişik birçok sebeplerden dolayı bir araya gelmiş insanlara çeşitli kültürel farklılık sağlamaktadır.

Cinsiyet insanların doğuştan sağladığı bir olgudur. Kadınlara ve erkeklere belirlenen roller, farkındalıklar ise toplumsal cinsiyet olarak önümüze çıkmaktadır. Toplumsallaşma sürecinde meydana gelen bu kavram insanlar tarafından oluşmuştur. Dinamik bir kavram olduğu için zaman zaman değişiklikler söz konusu olmaktadır.

Erkek ve kadın için belirli sınırların olduğu toplumsal cinsiyette sosyal yaşam, aile ve din içerisinde belirlenmektedir. Bu sebeplerden dolayı erkeğin fiziki özellikleri de temel alındığı zaman daha egemen bir şekilde yaşamını sürdürürken kadın bu anlamda erkeğe göre sınırlı bir şekilde yaşamını sürdürmektedir. Çocukluktan itibaren oluşan belli başlı algılar üzerine kadınlar ve erkekler hep ayrıştırılmış her iki cinsiyete de ayrımcılık yapılmıştır. Roller ve sorumluluklar atfedilen kadın ve erkeklere görevlerini yerine getirmeleri beklenmiştir. Bu roller ve sorumluluklar erkekleri ayrıcalıklı hale getirmiş kadınları ise hep ötekileştirmiştir. Kadınlar birçok toplumda varlığını sürdürmekte olan bir canlı olarak görülmüş daha sonrasında ise ev ve çocuk bakımını üstlenen kişi haline gelmiştir. Sosyal yaşamları boyunca kadınların kendilerini topluma kabullendirmesi oldukça zaman almıştır. Fransız İhtilali sonrası ise kadınlara insan hakları kapsamında varlığını hissettirebilmesi için önemli bir adım sayılmaktadır. Geleneksel dünyadan modern dünya yaşama geçiş yapılırken kadınlar erkeklerle eşit derecede bütün sosyal haklara sahip olabilmıştır (Bilgin ve Doğan, 2020).

Farklı kültür ve kimliklerin beraber yaşadığı bu çok kültürlü dünyada kadın ve erkeğin eşit şartlar altında yaşamlarını sürdürebilmesi oldukça önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği bu bağlamda bir süreç halinde önümüze çıkmaktadır. Topluma uyum sağlanması açısından bu eşitlik önemli bir faktördür. Çok kültürlülük ifadesi 2. Dünya savaşından sonra meydana gelmiş farklılıkları bir arada barındıran yönetim şeklidir. Her ne kadar

gelişmiş bir toplumda olsak bile hala kadına yapılan ayrıştırmalar günümüzde de devam etmektedir. Dinsel nedenlere dayalı olarak başörtü ya da ırksal olarak farklı renklerden dolayı yapılan tutumlar ayrıştırmalara bir örnek teşkil etmektedir. Bunlar ötekileştirmenin bir biçimi olarak karşımıza çıkar. Kadınlar bu sebeplerden ötürü çok kültürlü toplumda olmalarına rağmen erkek egemenliğinin devam ettiği bazı toplumlarda mücadelesi devam etmektedir. Bu gibi örnekler doğrultusunda eşitliğin sağlanabilmesi için eğitim sisteminin aktifliği oldukça önemlidir (Durutürk, 2018).

2.1.2.Kadının Toplumdaki Yeri

Kadınlar insanlık tarihinde büyük rollere sahipken bu olay toplumsallaşma sürecinde yeteri ilgiyi sağlayamamıştır. Peygamberimiz kadınlara verdiği değerle bizlere bu konuda büyük bir örnek teşkil etmektedir. İslam dini kadına ve erkeğe tam adalet sağlar. Mallarda adil mülkiyetin paylaşılması hakkını verir. Kadın İslam dinine göre bir mesleğe sahip olup onu devam ettirmesi bakımından da adil bir konuma sahiptir. Peygamberimiz zamanında ise bazı kadınlar dokumalarda bazıları hayvan işlerinde bazıları küçük ev sanayilerinde çalışarak yaşamlarını sağlamıştır. Dinimiz erkekle aynı sektörde olan kadınların erkeklerin aldığı ücreti almasını uygun görür (Altuntepe, 2019).

Ailenin temeli Türkler için kadındır. Bu temellerin sağlam olması için kadınlar ne kadar üretken, eğitilmiş olurlarsa gelecek toplumlar için yetiştirecekleri nesiller de o kadar sağlam olur. Toplum refahı için bu büyük önem taşımaktadır. Kadınsız bir toplum düşünülemez. Toplumda kadınlara atfedilen roller değişkenlik göstermektedir. Roller sabit değildir. Örnek verecek olursak kadının toplumdaki rolünün genetiği göz önünde bulundurulmadan farklılaştırılması kadınların yaşam tarzını etkilemiştir. Bu durum evlilik kurumunun zedelenmesi sonucu kadının mağdur edilerek yalnızlığa itilmesi, ciddi bir sosyal problemdir (Tarhan, 2005)

Kadın hakları doğrultusunda batının kadınlar için bir dünya markası şeklinde övüldüğü bu dönemlerde Türk kadınları yüzyıllar önce bu konuma sahiptir. Yaşanan ve duyulan kadına yapılan bir sürü sözlü ya da temashı tacizler ise Türk bilincine sahip olamamış insanlar için geçerlidir.

2.1.3.Kadın Kimliği ve Sosyal Hayat

İnsanoğlu geçmişinden, tarih ve coğrafyasından, geleneklerinden kopması mümkün değildir. Tarihteki bu gelişim sürecinde erkek egemenliğinin devam ettiği gücün bilgiden ziyade daha çok kol kuvvetiyle öngörüldüğü bir toplumda kadın dışlanmıştır. Özgürleşme süreci kadın için bu yüzden çok kolay olmamıştır. Geçmiş zamana bakacak olursak Roma’da kadınlar köle olarak alınıp satılıyor evlenecek olan kızın babası ile damat el sıkışırken kızın babadan artık damadın eline geçtiğinin ifadesi gözüyle tokalaşma sağlanmaktadır. Bu Roma’daki insanlar tarafından normal bir eylem olarak görülmektedir.

Aristo’da kadınlarla ilgili olan görüşlerinde kadınların sosyal hayatlarında bir role sahip olmasını reddedip halk meclislerine kadınların dâhil edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Ancak hocası Platon’un ise Aristo’ya göre daha ileri fikirlere sahip olduğu görülmüştür (Tarhan, 2005).

Roma’da yaşanan bu olayların bir benzeri de Şaman adetlerinde görülmektedir. Eğer doğacak olan çocuklar kız ise başka bir yer bulup oraya verilmesi emredilmiştir. Evde kalan kişiler için “bey” evi toparlayıp her şeyi ayarlayan kişiye ise “han” denilmektedir. Evin beyi olarak kalıplaşan bu cümle o zamanlardan meydana gelmiştir (Tarhan, 2005).

Batıda kadın kimliğinin değişmesi kapitalizme geçiş ve feodalizmin bitişi ile farklılaşmaya başlamıştır. Endüstri devriminde meydana gelen üretim sisteminin değişimi ile eskiden üretici olan kadınlar artık üretimden uzaklaştırılmıştır. Çünkü üretim artık evlerde değil fabrikalarda olmaya başlamıştır. Artık sadece tüketici olmaya başlayan kadınlar kapitalist sistem yüzünden yaptıkları işlerde eskisi kadar göz önünde kalamamıştır.

Feminist ideolojisinin zeminini oluşturan kadın kimliği, dünyanın değişim sağladığı ve eski zaman gibi görülmediği kadının ön planda olduğu bir tutum sergilemektedir. Geçmişte bulunan hem cinslerinden ziyade daha fazla kadın tanımına vurgu yapmaktadırlar.

Günümüzde kadınlar kendilerine kim olduklarını sorgularken ben bir kadının cevabını vermesi, kadınlığı feminizmde siyasal bir yaklaşım kategorisine dâhil etmektedir.

2.2.AİLE KAVRAMI

İnsanın ortaya çıktığı zamandan günümüze kadar süregelen süreç içerisinde en ilkel toplumdaki en modern topluma kadar var olan toplumun vazgeçilmez mihenk taşı aile olarak tanımlanır. Bu geçen süreç içerisinde farklı zaman ve mekanlara göre değişim gösterse bile aile, toplum içerisinde farklı şekilleriyle var olan bir yapıdır. Yaşanılan çevredeki birçok olguyu yerine getiren aile kavramı evrensel bir oluşum olarak isimlendirilir(Aktaş, 2018; Gökçe, 2017).

Yaşanılan toplumlarda farklı şekilleriyle karşımıza çıkan aile kavramını tanımlamak için şunlar söylenebilir: Kan bağı ya da evlat edinilme yoluyla oluşan ve birbirine bağlanan, bunun yanında aynı yerde yaşayıp ortak bir gelir ile hayatlarına devam eden, sürekli iletişim ve etkileşim içinde ilişkileri bulunan fazla miktarda sosyallik içeren ilişkilere şahit olunan, bir insanlar birleşimidir(Ağdemir, 1991). Bununla birlikte toplumun en önemli kurumu olarak karşımıza çıkan aileyi baba, anne ve çocuklardan oluşan bir sosyal yapı olarak değerlendirmek mümkündür(Kaya, 1997). Tüm bu tanımlamaların yanında, akrabalık ve aile ilişkisi amacıyla birbirine bağlanan ve çocuklarını bakmakla yükümlü olan anne ve baba olarak (Giddens, 2000) beraberinde aynı ev içerisinde yaşayan bireylerin evlilik, kan veya evlat edinme şeklindeki ilişkileriyle bir arada bulunmasıyla oluşan kurum şeklinde tanımları vardır (Bozkurt, 2005).

Evrensel bir kurum olarak var olan ve insanların köklerine kadar indirilen aile için tek bir evrensel tanımda buluşma mümkün değildir. Aile olgusunun dünya içerisinde farklı anlamlandırılması ve değişik özellikler taşımasının yanında geçmişten bugüne süregelen zaman içerisinde aileye ait düşünce ve işlevlerin farklılaşması evrensel bir tanım yapılmasını zorlaştıran iki neden olarak önem arz eder (Canatan ve Yıldırım, 2013).

Konu hakkında araştırma yapan tüm araştırmacıların pek çok farklı tanımını dile getirmesinin yanında, tüm tanımlamalar aile için; insanlığa ait en değerli, en temel mihenk taşı ve toplumun ilk kurumu olması noktasında beraberlik gösterir.

Toplum içerisinde alt öge olarak var olan aile, sistem içerisinde var olan öğelerin birleşiminden oluşmuş, doğal bir işleyişe sahip olan bir yapıya sahiptir. Sistem içindeki her oluşum farklı görev ve rollerle birbirine bağlanarak çok fonksiyon içeren bir yapı şeklinde ortaya çıkar. Bahsedilen sistem bir bütün olarak vardır ve alt sistemlerle birlikte

fonksiyonel bir çalışma yürütmektedir. Örnek vermek gerekirse çocuk yetiştirme, var olan işlerin bölünmesi ve çalışma, aile sistemi tarafından hayata geçirilir (Erürker, 2007). Bu sebeple toplum sisteminin etkili çalışmasına devam edebilmesi toplum içerisindeki aile kurumunun iyi çalışmasıyla mümkündür. Bunun yanında aile sisteminin görevini doğru bir biçimde yerine getirmesi toplumdaki sağlıklı düzene vurgu yaptığı için aile kavramı önemlilik arz eder (Kaya, 1997).

Devletin yaptığı politikalarla koruma altında olan aile sosyo-kültürel bir yapıdır. Toplum etkisi altında bulundurmasının yanında kendi içerisinde de bir sistemden oluşur (Kağıtçıbaşı, 1998). Bu şekilde aile ve toplumlu birbirini etkileyerek bir etkileşim ilişkisi içerisinde. Ailenin başlangıcı bir birliktelik olan evliliğe dayanır. Türk Medeni Kanun'u bu birliktelik amacıyla bir araya gelen kişilere bazı yükümlülükler ve sorumluluklar verir bu şekilde toplumda önemli bir kurum olan ailenin korunması amaçlanır.

2.2.1.Aile Türleri

19. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde sosyo-demografik ve ekonomik farklılaşmalardan etkilenen aile yapısı bu durumun doğal bir sonucu olarak aile türlerinde de farklılaşmalar olmasına sebep olmuştur. Bu değişimlerden önce dünyaya gelen çocuk sayısı fazla, bunun bir sonucu olarak genç nüfus oranı yüksek ve ortalama olarak ifade edilen yaşam süresi uzun değildi (Özbay, 2013). Toplumda sanayileşme oranının artmasıyla birlikte bu söylenen özellikler tersi yönde farklılaşmış ve toplumda olan bu değişim aile içerisine de aynı oranda yansımıştır.

Şöyle ki, toplum içerisinde varlığın sürdüren kurumları zamanla değişim içerisine girmesi gibi aile kurumu da zamanın getirileri karşısında, çağa uyum sağlayarak değişim göstermiş ve farklı yorumlamalara hazır hale gelmiştir. Söylenenler ışığında ailenin tarihsel zamanın bir getirisi olarak önem arz ettiğine dikkat edilmelidir (Demir ve Çelebi, 2017).

Türkiye bünyesinde olan aile yapılarını, meydana geldikleri kişi sayısına göre çekirdek ve geniş aile olarak isimlendirmek mümkündür (Soygan, 2019). Bu çalışmada bu aile türlerinin yanında, boşanma durumu ile ortaya çıkan tek ebeveynli aile yapısına da değinilmiştir.

2.2.1.1.Çekirdek aile

Literatürde çekirdek aile, şehir ailesi, küçük aile ve modern aile gibi olguları da karşılamaktadır. Çekirdek aileye bakıldığında toplumun temeli olarak düşünülen baba, anne ve evlenmemiş çocuklarından meydana gelir. Kırsal alanlardan şehirlere yapılan göçlerle birlikte kentleşmenin yaygınlaşması yaşanan çevre içerisindeki çekirdek aile sayısını fazlalaştırmıştır. Bu aile tipi incelendiğinde aile içerisinde var olan kadının çalışma hayatı olduğunu ve otoriter olarak kabul edilen yapının anne ve babada eşit algılandığı olgusu mevcuttur(Şenkul, 2014).

Endüstrileşmiş toplumlar içerisinde bulunan çekirdek ailelerdeki ebeveynler ileriki yaşlarda bulunan kişilerin yaşam tecrübelerinden faydalanma imkanlarından yararlanamamanın yanında, toplumun ihtiyaç ve yaşantılarında geleneksel toplumlarda bulunan durumlardan farklı olarak aile hizmetleri ve evlilik lüzumudur (Ünal, 2013).

Çalışmamızı oluşturan boşanma ögesi ve beraberindeki süreç aile türlerine göre farklılık arz etmektedir. Araştırmalara göre kentsel ve modern aile olarak belirtilen çekirdek aile türü içerisindeki boşanma sayıları geniş-geleneksel aileye göre daha fazladır. Bu durumu etkileyen en önemli durum çekirdek ailedeki kadınların kendilerine çalışma hayatı içerisinde yer bularak ekonomik manada bir özgürlüğe sahip olmaları ve bunun getirisi olarak toplumun kısıtlayıcı ve kontrolcü baskısından uzaklaş olmalarıdır (Çelik, 2010).

2.2.1.2. Geniş aile

Şehirden uzak daha fazla köy hayatında yaşamlarını sürdüren, geçimlerini sağlamak adına daha çok tarımla uğraşan kesimlerin bulunduğu bölgedeki aileler geniş aile yapısıyla dikkat çeker. Geniş aile diğer adıyla büyük aile olarak tanımlanır. Bu aile yapısında genellikle otoriteyi elinde bulunduran kişi aile içerisindeki erkeklerdir. Çekirdek aileden farklı olarak baba, anne ve çocukların yanında farklı aile üyeleri de bu oluşumun içerisinde kendisine yer edinir. Bu yapı içerisinde kız ve erkek çocukları farklı bir sosyalleşme süreçlerindedirler. Akrabalar arası ilişkilerin güçlü olarak dikkat çektiği bu aile oluşumu daha çok geleneksel yapıdaki toplumlar içerisinde var olmaktadır (Çetinkaya, 2018).

Hayatını devam ettirdiği sosyal oluşumun da getirileriyle, geniş aile türünün diğer ailelere göre farklılık arz eden işlevleri vardır. Bu aile yapısındaki akrabalık ilişkileri sosyal yönden güçlü olmasının yanında ekonomik yönden de aynı güçlülük bulunur. Akrabaların ayrı evlerde yaşayıp akşamları aynı sofrada buluşup yemek yemeye dair olan sofrâ kültürleri onlar arasındaki ilişkilerin ne denli güçlü olduğunu bir göstergesidir. Büyük aile içerisinde yaşayan bireylerin sayısı fazladır ve bu aileler tarım sayesinde ekonomik gelir elde etmektedirler. Baba, anne ve çocukların yanında bu ailelerde önde gelen kişiler büyükanne ve büyükbaba olarak görülür. Bazen bu kişilerin yanında evlenen çocuk varsa onunda eşini yanına alarak bu aile içinde yaşadığı göze çarpmaktadır (Aydın, 2013).

Hayata dair tutumları kendi kendilerine yetebilme düşüncesi üzerine inşa edilen bu aile yapısı kültürel, ekonomik ve sosyal ilişkiler bakımından çekirdek aile yapısından olabildiğince farklılık gösterir. Boşanma süreci içerisinde, sosyal ilişkilerin güçlü olması, eşinden ayrılmanın toplum tarafından kabul görülmemesi ve buradaki kadınların olaylar karşısında sessiz kalması bu aile yapısında karşılaşılan unsurlardır (Ünal, 2013).

2.2.1.3. Tek ebeveynli aile

İçerisinde bulundurdıkları kişi sayısına göre iki açıdan öne çıkan aile biçimlerinin beraberinde, post-sanayi toplumlarında giderek çoğalan ve yeni bir oluşum şeklinde ortaya çıkan tek ebeveynli aileler zaman içerisinde isimlerinden bahsedilir hale gelir. Yaşanılan çevre içinde oldukça artan tek ebeveynli aileler, genellikle çiftlerden birinin ölmesi, ayrılmaları ya da tercih sonucunda ortaya çıkmaktadır (Öztop, 2013). Bu oluşum aile yapısında fazla kırılğanlıklar meydana getirmektedir çünkü maddi açıdan pek çok problemi beraberinde getirir (Coşan, 2018).

Ölümün sebep olduğu tek ebeveynli aile biçiminde, ölen kişi aile yaşamının bütünü üzerinde bir etkiye sahiptir. Ölen kişinin arında kalan ailedeki bireyler bu aileyi yeniden canlandırmak ve şekillendirmek amacıyla bazı sorumlulukların altında doğal olarak kendilerini bulurlar. Ölüm gibi doğal bir durumun dışında birey kendi isteğiyle de böyle bir aile oluşumunda bulunabilir. Örneğin bekar kişilerin evlat edinmesi yoluyla çocuk sahibi olması ya da evlilik birliği kurulmadan çocuk dünyaya getirme olarak söz edilebilir. Bu biçimde oluşan ailelerde çocuk bu aile içine gelmeden bu duruma sahip olan bireyler kendilerini maddi ve manevi olarak bu sürece hazırlama imkanına

sahiptirler. Bunların dışında gerçekleşen tek ebeveynli aile modeli ise boşanma durumunun ortaya çıkmasıyla olur (Boylu, 2013).

Boşanma neticesinde ortaya çıkan bu aile yapısında, yapılan araştırmalar da bu ailelerin birden fazla sorunla karşılaştıkları dikkat çeken bir olgudur. Farklı aile türleriyle aralarında ekonomik, sosyal ayrımların yanında psikolojik farklılıklar ya da benzerlikler bulunur. Bu aile yapısı Batı toplumları içerisinde fazlaca yayımlanmıştır. Bu aile biçimi içerisinde yetişen çocukların eğitici ve öğretici bir ortam içinde olmadığı net bir sonuçtur (Koç, 2019).

Aile biçimlerinin bu şekilde çeşitlenmeleri özellikle de kalabalık aileden çekirdek aileye olan geçiş ve sonrasında oluşan farklı aile yapıları modernleşmenin bir sonucu olarak belirtilebilir.

2.2.2.Aile ve Sosyal Yaşam İlişkisi

Toplumların temel ve temel yapı taşları olan aile, toplumsal gelişmede çok önemli bir role sahiptir. Çocukların eğitimi ve sosyalleşmesi ile vatandaşlık ve topluma aidiyet değerlerinin kazandırılmasında birincil derecede sorumluluk taşırlar. Aileler, çocuklardan yaşlılara veya hastalıktan muzdarip olanlara kadar üyelerine maddi ve manevi bakım ve destek sağlar ve onları zorluklardan maksimum düzeyde koruyan toplumun en küçük sosyal birimidir(Şenkul, 2014).

En temel düzeyde, aile yapısı ve aile süreci önemlidir. Sağlıklı, evli, iki ebeveynli ailelerde büyüyen çocukların, aynı düzeyde aile güvenliği ve istikrarı yaşamamış olanlara göre mutlu, sağlıklı ve başarılı hayatlar sürme olasılığı daha yüksektir(Çelik, 2010).

Birçok ülkede aile istikrarı son on yıllarda sürekli düşüşte olduğundan, bugün yetişkinler ve çocuklar yalnızca maddi açıdan değil, aynı zamanda duygusal esenlikleri önünde de giderek daha fazla engelle karşı karşıya kalmaktadır. Genellikle işlevsiz, istismar, ayrılık veya boşanma nedeniyle parçalanmış veya babasız ailelerle baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Aile, yetkinlik ve karakter oluşturma konusunda bilinen en güçlü, en insancıl ve açık ara en ekonomik sistemdir(Koç, 2019).

2.3.EVLİLİK KAVRAMI

Toplum içerisindeki değişimlere rağmen aile kurumunun oluşmasının başlangıcı akdi bir evlilikle olmaktadır. Evrensel ve sosyal bir sistemin içerisinde bulunan evlilik, gelenek, görenek ve sosyal hayat içerisinde oluşan kanunların belirttiğı şekilde kadın ve erkek bireylerin yaşamlarını birleştirmek adına kabul ettikleri bir sözleşmedir (Ersanlı, 2005). Yaşanılan çevre tarafından kabul görmüş iki yetişkin bireyin cinsel manada olan birlikteliğı olarak da belirtilen evlilik, iki kişinin manevi ve maddi olarak hayatlarını bir araya getirip bu yaşam içerisinde huzurlu ve mutlu bir şekilde hastalıkta ve sağlıkta mücadeleyi beraber sürdürecekleri bir oluşum olarak önem arz eder (Baş ve Cengiz, 2018).

Var olmuş bütün toplumlarda tarihi zaman içerisinde farklı şekil ve tarzlarda evlilik olayları dikkat çekmektedir. Bütün toplumların sahip oldukları kültürel bakış açılarıyla yapılacak olan evlilikler belirli bir biçimdedir. Kültürel biçimlerin ışığında evliliklerin kimlerle olabileceğı, kaç kişi ile birliktelik kurulabileceğı evliliğın geçeceğı aşamalar ve kimlerle birliktelik olmayacağı belirlidir (Canatan ve Yıldırım, 2013).

Evliliğın belirli bir hayat gayesi güden erkek ve kadınların bir araya gelip oluşturduğu bir durum olduğunu ifade eden Tarhan (2007), kişilerin hayatlarına kendi başlarına devam ederken yaşama dair farklı arzuları ve hedefleri varken bireylerin bir arada bir hayat kurmak istemesiyle birleşen arzu ve hedefler olarak da belirtmiştir. Bu söylenenleri destekleyici olarak da kişilerin sahip olduğu hormonları ve içinde yaşadığı kültürün etkilerini öne sürmektedir. Farklı bir tanımlama ile toplum tarafından onaylanmış kişilerin, aynı hedeflerin sorumluluğı yüklenmiş bir biçimde aynı yaşam alanı içerisinde cinselliğın de olduğu bir birliktelikle aile kavramı öne çıkar (Budak, 2009).

Söylenilenler ışığında genel olarak evliliğın, toplum en temel yapı oluşumu olan ailenin kurulması için gerekli olan, ortak hedefler doğrultusunda birleşen kadın ve erkeğın sosyal, kültürel, ekonomik ve cinsel açıdan kabul ettikleri sözleşme sayesinde kurulan bir anlaşma olarak ifade etmek doğru olacaktır.

Evlilik, sosyal bir oluşumdur ve ilişkinin devam edebilmesi için gerekli olan uyumun artış göstermesinde; çocuk sahibi olma kadar dünyaya gelen çocuk sayısı, meslekleri, maddi gelirleri, kadının aile ekonomisine katkı ve çalışma hayatı içerisinde bulunması

gibi durumlar önem arz etmektedir. İlişkideki uyumun artması için eşlerin birbirleriyle olan iletişimi, kendi aileleriyle aralarında bulunan ilişki, aralarında olan tartışmaların süreleri ve bunları yönetme biçimleri ve evlilikte geçen zaman bu durum içinde etkilidir (Demiray, 2006).

2.3.1.Evliliğin Unsurları

Evliliğin çeşitli unsurları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; evlilikte akit, evlilikte taraf ve evlilikte amaçtır.

2.3.2.Evlilikte akit

Kişilerin karşılıklı olarak bir birliktelik kurmaya yönelik kendi beyanlarıyla kurulan aile birliğine evlilik denir. Evlenme akdi nikah memuru huzurunda iki kişiden oluşan şahitlerin beraberinde sağlıklı bir şekilde oluşturulmasıyla meydana gelir. Ayrıca kişilerin iradesiyle söylemiş olduğu bu durumun geçerliliğinin sağlanması için iradeyi sağlıksızlaştıran baskı ve akıl hastalığı gibi durumların bulunmaması gerekmektedir(Battal, 2008).

2.3.3. Evlilikte taraf

Evliliğin meydana gelmesi için zorunlu bir faktör, evlenme ehliyetine sahip bireyler olmaktır. Bu ehliyet olmadığında evlilik batıl ve mutlak butlan biçimde kayıtlarda yer almaktadır. Evliliğe kesin engel olan durumlar arasında kişinin akıl hastası olması, başka biriyle bir evlilik akdinde bulunuyor olması ve evlilik kuramayacağı bağda bir aile ilişkisi içerisinde bulunması söylenebilir (Battal, 2008).

2.3.4.Evlilikte amaç

Bireyler kendi menfaatlerini karşılayacak biçimde bir amaca hizmet etmek için evlilik birliği kurmalıdır. Kişiler kendi düşünce ve istekleriyle değil de aile bireylerinin istemesiyle aile kurmaları halinde amaç unsuru yanlış bir biçimde ortaya çıkar (Mert, 2017). Yaşadığımız toplumdaki ebeveynlerin “mürüvvetini görmek” anlayışıyla hareket ederek çocukların karşı yanlış bir hareket içerisinde bulunmaları ve onların yaşadığı hayata saygı duymadan bir evliliğe zorlayarak, kendi arzularına göre olan bir hayata onları mecbur bırakabilirler.

2.4.BOŞANMA KAVRAMI

Evlilik için başlangıçta süreç içerisinde devam eden bir birliktelik anlayışı ile yola çıkılmış olsa bile bazen boşanmayla neticelenen ayrılıklar da gerçekleşebilmektedir. Boşanma yasal süreçler sayesinde başlayan evlilik birliğini yine yasal süreçlerden geçerek sonlandırmak olarak tanımlanabilir. Bu konu pek çok araştırmacı tarafından değerlendirilmekte ve değişik tanımlar ortaya çıkmaktadır.

Zara'nın (2013) değimiyle boşanma kavramı; süreç içerisinde birbirlerinin beklentilerine cevap veremeyen eşlerin bu durum sonucunda birbirinden uzaklaşması sosyal, ruhsal ve duygusal olarak evlilik birliğin sonlandırılmasıdır. Bir başka açıklamayla, eşlerin aynı ortam içerisinde yaşama isteklerinin kaybolmasıyla aile kurumunun dağılması adına vermiş oldukları karar olarak belirtilmektedir (Walczak ve Burns, 2004, Akt. Aktaş, 2011). Boşanma ailenin içindeki bireylerin dağılması durumuyla meydana geldiğinden boşanan kişilerin dışındaki aile bireyleri de bu durumdan etkilenmektedir (Çelikoğlu, 1997). Farklı bir tanımlanmayla boşanma, hukuki açıdan oluşturulan birlikteliğin kişileri arasında artık bir bağ olmaması durumunda eğer mevcut çocukları varsa onun haklarının korunması neticesiyle hâkim önünde verilen kararın beyanıyla sonuçlanan ve ayrılan bireylerin istedikleri takdirde sonraki süreçlerde tekrar evlenebilmelerine olanak sağlayan hukuki bir durumdur (Arıkan, 1996).

Evlilik sürecinde sıkıntılar olduğunu söyleyen aile bireyleriyle görüşen Kersten (1990) bu durumun neticesinde bu sorunu yaşayan kişilerin üç farklı süreçten geçtiğini ifade eder. Problemler yaşamaya başlayan çiftler öncelikle beklentilerinin yerine gelmemesi durumunda hayal kırıklığı yaşarlar. Bu durumun doğal bir sonucu olarak birbirlerini davranışlarını değerlendirirken negatif bir tutum içerisinde olurlar. Bunun yanında çiftler bu aşamada hayal kırıklıklarını düzeltmek adına bu sıkıntıları gidermeye dair emek gösterirler. İkinci sürece gelindiğinde evliliklerinin onlara kattığı ve götürdüğü davranışları düşünerek bu birlikteliğin olumlu ve olumsuz yanlarını düşünüp değerlendirmeye tabi tutarlar. Umutları bu aşamada da bitmemiştir. Çünkü eşler ayrılmak veya ilişkiyi kurtarmak konusundaki düşünceler arasında kalmaktadır. Üçüncü sürece gelindiğinde artık çiftler arasında fiziksel ve duygusal açıdan uzaklaşmalar yaşanır. Kişilerin bu ilişkiye dair umutları kalmamıştır ve boşanmaya ait fikirleri vardır.

Bu aşamalar göz önüne alındığından hâkimin karşısında söylenenler neticesinde gerçekleşen fiziksel ayrılıktan önce duygusal ayrılığın gerçekleşmiş olduğu görülür. Bu durumun neticesinde zaten boşanmaya karar verilir.

Tarihi süreci kapsayan yaşam içerisinde farklı ülke ve kültürlerde boşanmaya izin verilmiştir. Bazı sebeplerden dolayı evlilik birliğine devam edemeyecek durumda olan kişiler yönünden boşanma sağlıklı bir karar olup yaşanan sıkıntıları kolaylaştırıcı bir durum olmuştur.

2.4.1.Boşanma Nedenleri

Boşanma durumu hukuk içerisinde belirtilen sebeplerden birinin olmaması durumunda ve bu sebebin hâkim tarafından ortaya çıkarılması ve ayrılmaya dair vereceği hüküm ile olmaktadır (Ardıç, 2002).

Kişinin yaşamına kast etmek, farklı bir kişiyle birlikte olmak, onur zedeleyici ya da kötü davranışlarda bulunmak, suç işleme, aileyi terk etme, değersiz bir yaşam sürme ve akıl sağlığını yitirme Türk Medeni Kanun'unca (TMK) oluşturulmuş boşanma nedenleridir. Kadın ve eşinin ayrılmaya birlikte karar vermesi, tekrar ortak yaşamın oluşturulamaması ve neticesinde evlilik kurumunun zarar görmesi TMK 161- 165 maddelerince boşanmanın genel nedenleridir.

Evlilik sürecinin özünden zarar görmesiyle karşılaşan kişilerin bu birlikteliğe devam edememesine sebep olan durumların, sosyal ve ekonomik işlevleri yerine getirmeyecek kadar birlikte olma arzusu bulunmayanları hukuksal olarak ayrılmasını sağlayan TMK'nun 166. maddesidir. Evlilik kurumu ruhsal yani manevi öğelerin yanında fiziksel yani maddi unsurlar ve ekonomik bileşenlerle ortaya çıkan bir dayanışma biçimidir (Yalçınkaya ve Kaleli, 1988). Evlilik birlikteliğinin zemininden zarar görmesi üç şekilde ortaya çıkmaktadır (Ayan 2002).

Gerçekleşen bazı araştırmalar neticesinde sosyo-ekonomik imkânların az olması evlilik birliğinin sonlanmasına neden olabilmektedir. Ekonomik yönden sıkıntı içerisinde olan bireylerin birlikteliğinde; ev gelirlerinin yerine getirilmemesi durumunda para elde etmek için gerçekleştirilen suçlar ve işsizliğin sonuçları evliliğin son bulmasına neden olmaktadır. Bunun yanında ekonomik anlamda yeterli kazancı olmayan bireylerin eşlerine gösterdikleri sevginin yetersiz olduğu söylenebilmektedir. Neticede aile birliği

içerisinde bulunan çiftlerin uyumu negatif yönlü seyretmektedir (Amato ve Previti, 2003).

Boşanmaya neden olan bir diğer durum ise insanların yaşamlarına devam ettiği ya da geliştikleri çevredir. Sosyal denetim kırsal yerleşim alanlarında şehir hayatına oranla daha fazladır. Kırsal yerleşim alanında evlilik birliğinde olan çiftlerin aralarında gerçekleşen sorunlara aile büyükleri dâhil olmakta bazı zamanlarda bu problemleri çözüme kavuşturulabilmektedirler. Bu süreç kültürel ve dini değerlerle kuvvetlendirilmektedir. Öte yandan özgürlük fikriyle hareket eden şehir hayatındaki kişiler, evlilik birliğine etki sağlayan dini ve kültürel öğelerin yansımalarını azaltma eğilimindedirler. Tüm bunların neticesinde şehir hayatında yaşayan kişilerin, kırsal kesimde yaşamlarına devam edenlere oranla evliliklerini sonlandırması daha fazladır (Yörükoğlu, 2003).

Evlilik sürecinde var olan kişilerin bu sürece ve birlikteliklerini sona erdiren boşanmaya dair fikirlerini etkileyen olgulardan birisi de dini inançlardır. Farklı din ya da mezhebe ait kişilerin ayrılma oranlarındaki fazlalığın sebebi dini inançlardaki fikirlerin farklılığındandır (Arıkan, 1996).

Bakıldığında boşanmayla neticelen süreci etkisi altına alan pek çok durum bulunmaktadır. Kişilerin yaşadığı iletişim sorunları, cinsel işlev sorunları, cinsel uyumu yakalayamama, aile içindeki sorumlulukların dağılımındaki oransızlıklar, duygusal hislerin kaybolmaya başlaması, ailevi ve kültürel problemler, aldatma, maddi sıkıntılar, otorite problemleri vb. durumlar evlilikleri etkilemektedir.

2.4.2.Boşanmaya Giden Süreç

Gerçekleştirilen araştırmalar, evliliklerin devam etmesi için iki sürecin kritik değere sahip olduğunu belirtmiştir. Birincisi; bütün ayrılıkların yarısının gerçekleştiği dönem olan ilk yedi yıl, ikincisi evlilikte meydana gelen çocuğun 14 yaşına gelmesi (yeni duruma alışma ve çözüm becerileri gerektiği), evlilik doyumu bakımından eksikliğin meydana gelebileceği bir durum olarak öne çıkmaktadır (Gottman ve Levenson, 2000).

Boşanma sürecinin ön görülmesi ise evlilikteki hoşnutsuzluğun sürmesi, boşanma ve ayrılmaya dair fikirler, eş talebi-kocanın geride kalmasıyla ortaya çıkan davranışsal yaklaşım modeli, boşanma sürecini ön görmede önemli faktörlerdir. Çatışmayı çözüme

ulaştırmaya yönelik olan konuşmalarda bir tarafın olaya negatif açıdan yaklaşması ve diğer tarafın geriye çekilmesiyle ortaya çıkan tablolar risk taşımaktadır. Kadınların kendileriyle ilgili bir şeyler anlattığında erkeklerin olay karşısında ilgisiz kalmaları bu tür sorunları günün diğer zamanlarına götürmelerine neden olmaktadır. Çiftler arasında öç alma, söylenilen şeyin karşılığını vermeye çalışma ya da tam tersi şekilde tepkisiz kalma sürekli olarak yaşanan sorunlardır. Bu durumlar neticesinde süreç olumsuz bir yöne çevrilmektedir (Gottman ve Levenson, 2000).

Evlilik için ilk beş yılın riskli bir zaman dilimi olduğu Türkiye’de boşanmış bireyler üzerinde yapılan istatistiksel çalışmalar da net bir şekilde gözlenmektedir. Bu dönem boşanmaya dair verilen kararın en fazla olduğu zaman dilimidir (ASAGEM, 2014). Evlilik kavramının ne demek olduğuna vakıf olunmadan bu birliğin kabulü, eşlerin birbirlerine karşı ortak bir iletişim dili geliştirememesi, evlilikten önceki beklentilerle sonrası arasında uyum olmaması ve kişilerin beklentilerine dair yaşadıkları hayal kırıklığıyla çıkan çatışmaların fazlalığı bu duruma sebep olan etmenlerdir. Geçirilen bu süreçlerin sonunda kişiler boşanmaktan farklı bir çözüm yolları olmadığını düşünmekte ve ayrılmayı tek seçenek olarak görmektedirler (Sevim ve diğer araştırmacılar, 2016).

Ayrılmaya karar vermeden önce çiftler, ekonomik sıkıntılar, roller, ebeveynlikte çıkan anlaşmazlıklar, aileleriyle yaşadıkları problemler gibi birkaç önemli konuda sürekli tartışmaktadırlar. Ve eşler bu tartışmalara çözüm üretmezlerse yani tartışmayı sonuçlandıracak kabiliyete sahip değillerse boşanma kararıyla süreç sonlanabilmektedir (Hopper, 2001).

2.4.3.Türkiye’de Boşanma İstatistikleri

Tüm dünyada gelişen değişimlerle birlikte fazlalaşan gelişmişlik düzeyinden etkilenmenin neticesinde ülkemizde farklılaşan toplum yapısıyla kadınların çalışma hayatındaki yerinin artmasıyla birlikte boşanma olaylarında fazlalık gözlenmektedir. Türkiye TÜİK verilerinden de görüleceği üzere boşanma vakalarında yükselme gözlenmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2021 yılına ait evlilik ve boşanma verilerine göre 2020 yılında dünya evine giren kişi sayısı 487.270 iken 2021 yılında %15 oranında artış göstererek 561.710 sayısına ulaşmıştır. Bu bağlamda kaba evlenme hızı 6,68 olarak

ortaya konulur. Evlilik birliğini sonlandıran çiftlerin sayısı ise 2020 senesinde 136.570 iken 2021 senesine gelindiğinde %30 oranında artış göstererek 174.085 oldu. 2021 yılında kaba boşanma hızına gelindiğindeyse 2,07 olarak belirtilmiştir. 2021 yılında ortalama evlilik yaşı artış göstererek erkekler için 28,1, kadınlar içinse 25,4 olarak kayıtlarda yer edinmiştir. Kadınla erkek arasında ortalama ilk evlilik yaş farkıysa 2,7 yaşıdır. 2021 senesinde gerçekleşen ayrılıkların %33,6'sı evliliğin ilk beş yılında, %20'si ise evliliğin 6-10 yılları arasında meydana gelmiştir. Tablo 1'de ülkemizdeki 2001-2021 yılları arasında evlenme ve boşanma istatistikleri gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkiye 2001-2021 Yılları Evlenme ve Boşanma İstatistikleri

Yıl	Evlenme Sayısı	Evlenme Hızı (%)	Boşanma Sayısı	Boşanma Hızı (%)
2001	544.322	8.35	91.994	1.41
2002	510.155	7.73	95.323	1.44
2003	565.468	8.47	92.637	1.39
2004	615.357	9.10	91.022	1.35
2005	641.241	9.37	95.895	1.40
2006	636.121	9.18	93.489	1.35
2007	638.311	9.10	94.219	1.34
2008	641.973	9.04	99.663	1.40
2009	591.742	8.21	114.162	1.58
2010	582.715	7.97	118.568	1.62
2011	592.775	7.99	120.117	1.62
2012	603.751	8.03	123.325	1.64
2013	600.138	7.88	125.305	1.65
2014	599.704	7.77	130.913	1.70
2015	602.982	7.71	131.830	1.69
2016	594.493	7.50	126.164	1.59
2017	569.459	7.09	128.411	1.60
2018	554.389	6.80	143.573	1.75
2019	542.314	6.56	156.587	1.88
2020	488.335	5.80	136.570	1.62
2021	561.710	6.68	174.085	2.07

Kaynak: (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, 2021).

2.4.4.Boşanma Süreci Modelleri

Boşanma tek başına var olan bir olgu değildir. Psikolojik ve sosyal boyutları da içine alan bir zaman dilimine işaret eden görüşlerden hareketle pek çok farklı yaklaşım özünde iki ana teoriden meydana gelmektedir. Bunlardan ilki Bohannon'un boşanmayı ifade etmekte kullandığı boşanmanın altı istasyonu yaklaşımıyken ikincisi boşanmayı bir kriz ve yas dönemi olarak nitelendiren Wiseman'ın yaklaşımıdır.

2.4.5.Boşanmanın Altı İstasyonu

Bohannon (1970), boşanmayı sadece hukuki bir sürecin çözüme ulaşması olarak tanımlamayıp boşanmanın altı paralel süreçten meydana geldiğini Atakan (1987) aktarır. Bohannon'a göre boşanmalar aşağıdaki boyutların her birinde meydana gelir.

Duygusal Boşanma: Eşlerin kendilerini ilişkilerinden geri çekmesiyle sonuçlanan duygusal boşanma başlangıç aşamasında duyguların azalmasıyla ortaya çıkar. Eşler arasındaki duygusal bağ ve iletişim zamanla yerini yabancılaşan davranışlara bırakır. Çiftlerinden birinin ya da ikisinin birden yaşadıkları ilişkiye dair istekleri azalamaya başlar. Beraber olmaya dair isteklerini kaybeden kişiler var olan sıkıntılarını halletmekten de vazgeçtikleri için bu sıkıntılara yönelik çözüm aramaya dair uğraşsızlıkları bunlardan meydana gelen tartışmalarını yok olmasına da sebebiyet verir. Fakat tartışmanın olmaması demek ortada problem kalmadığını göstermemektedir. Çünkü gerçekleşecek bir tartışmadan kaçan eşler problemlerini çözmeye dair yapacakları tartışmaya gidecek olan enerjilerini bunun yerine sağlıklı olarak devam eden evliliklerini bitirmek için belirleyecekleri yöne de harcayabilirler (Clarke- Stewart ve Brentano, 2006).

Hukuki Boşanma: Boşanmanın ikinci aşamasını oluşturan hukuki boşanma evlilik birliğini hakim önünde bitirilip bunun ilan edilmesiyle meydana gelir. Yasal olarak gerçekleştirilen bu ayrılıklardaki en temel amaç; duygusal olarak ayrılan kişileri, ekonomik açıdan farklı hayatları devam ettirebilir hale getirme ve sonraki süreçlerde yeniden evlenebilmesi adına özgürlüğü sağlamak için evlilik sözleşmesinin sonlandırılmasıdır (Lamanna ve Riedmann, 2006).

Ekonomik Boşanma: Aile genellikle eşlerin birliktaki mülkiyetinden oluşan ekonomik bir durumu kapsar ve evliliğin sonlandırılması bu mülklerin de kişiler arasında paylaştırılması manasına gelir. Bu durumda süreç içerisinde eşlerin mallarının ikiye bölünmesi uygulaması vardır. Hayatın devam ettirebilecek yeni bir yaşam alanı bulma, taşınma, orada farklı bir düzen oluşturma konularının yanı sıra ev eşyalarının ve kişisel eşyaların paylaşımı ve biriktirilen malların ortak bölümünde tartışmalar meydana gelmektedir (Clarke- Stewart ve Brentano, 2006).

Ebeveyn Olarak Boşanma: Evlilik birliğinin sona ermesi sadece çiftleri ilgilendiren bir problem değildir. Bu durumdan ailenin mevcut çocukları başta olmak üzere herkes etkilenmektedir. Bunların yanında boşanma ile neticelenen bir ayrılığın yaşanmasında anne ve baba için bir bitiş söz konusuysa, çocuklar ile olan ilişkinin bir sonunun olmaması onların ebeveyn olarak devam etmesini gerektirir. Bu boşanma durumu çocukların bakımlarını ve velayetlerinin kimde olacağı konularını içerir (Timurturk, 2012).

Sosyal Boşanma: Boşanmanın zaman diliminde gerçekleşen toplumsal roller ve statülerdeki değişimin yanında bu boşanmanın toplum tarafından kabul edilmesini içine alan bu süre, boşanma durumunun aileye ve yakın çevreye benimsetilmesinin ve yeni gelişen bu statünün çevreye kabul ettirilmesine dair olan zaman dilimini içine alır (Timurturk, 2012). Bu süreçte kişilerin içinde bulunduğu boşanma durumuyla ilgili yaşadıkları stres sosyal alanda var olan ilişkilerini etkisi altına alır. Çiftlerin ayrılımlarından sonra bir taraf tutma konusunda bocalayan, boşanmalarını kabul etmeyen ya da ayrılımlarını kendi aile yaşamları için bir tehlike olarak gören çevreleri, önceki ilişkilerini devam ettirmekten geri durabildiği gibi boşanmanın ardından bireyler farklı arkadaşlık ilişkileri içinde de bulunabilirler (Clarke- Sterwart ve Brentano, 2006).

Ruhsal Boşanma: Kişinin eşinin olmadığını hissederek bu zaman diliminde eşlerin farklı kişiler olarak kendilerini yeniden değerlendirmeleri mevzu bahisdir. Bu zaman dilimi eşlerin özgürlük ve yeterlilik edinmelerine imkân sağlaması bakımından önemli olmasının yanında zor bir dönemdir (Atakan, 1987).

2.4.6.Bir Kriz ve Yas Dönemi Olarak Boşanma

Bonannon'un ayrılıkların etkisinin sadece bireysel olarak değil toplumsal olarak da etkilerinin olduğu görüşünün tersine Wiseman boşanmanın psikolojik ve duygusal kısmına da değinir ve teorisinde kriz ve yas modelini esas alır (Clarke- Stewart ve Brentano, 2006).

İnkâr Evresi: Hukuki anlamda yaşanan boşanmaların çok önceki dönemlerinde ortaya çıkan bu süreçte çiftler, problemleri ve çatışmalarla devam eden evliliklerini devam ettirebilmek için ortada olan sıkıntıları inkâr etme eğilimindedirler. Bu inkâr aşaması bazen psikolojik problemler, kaza durumları ve hatta intihara eğilim gibi durumlarla ortaya çıkar(Lamanna ve Riedmann, 2006).

Kayıp ve depresyon evresi: Bu aşamada evli olan çiftler arasında meydana gelen bir sorunun beraberinde, kişilerin artık evliliklerine dair sorunları birlikte halledemeyeceklerini ve birtakım problemlerin olduğunu farkına vararak kabullendiği aşamadır. Kabullenişin beraberinde çiftler problemin içinde oldukları evlilik birliğinden kaynaklandığını düşür ve neticede yalnızlık, öfke, değersizlik, yeterli hissedememe ve üzüntü duygusu yaşar hale gelirler (Clarke-Stewart ve Brentano, 2006).

Öfkeli ve ikili duygular evresi: Daha olanaklı bir düşünce haline gelen boşanma durumu düşünülmesinin sonrasında depresyon gibi ruhsal sorunlar yerini öfkeye bırakır. Bu aşamada ilk kez bireyler ortak çocuklarının geleceğini, yatırımlarını paylaşma gibi hukuksal yolla gerçekleşecek olan konuları ayrıntılarıyla istişare etmeye başlarlar.

Kabul ve yeni hayata uyum sağlama:Yeni yaşamında yeterli hissedebilme kişinin ayrılığı kabullenip uyum sağlamasıyla bağlantılıdır. Hayatının bu yeni evresinde cinsel,mesleki ve sosyal olarak yeterli düzeye erişen kişilerde boşanma sonrasında geçirilen stresli süreç ve beraberinde depresyon seviyesinde azalma görülür ve kişiler yeni ve farklı sosyal ilişkiler içerisinde yer alır. Sosyal alanda kabul edilmiş kişiler kişinin kendine olan öz saygısını ve öz güvenin artırırken önceden evlilik birliğinde olduğu kişiye olan siniri de azalır. Boşanmanın oluşturmuş olduğu sıkıntılı durumdan kurtulur. Kişilerin kabul aşamasından erkenden geçmesi sonrasında sağlıklı ilişkiler oluşturup yaşamını sürdürmesinde önemli bir durumdur (Wiseman, 1975).

2.4.7.Psiko-Sosyal Bir Süreç Olarak Boşanma

Kessler'in (1999) boşanma durumunu psikolojik bir süreç olarak 7 evreye böldüğünü Uyar (1999) bildirmekte ve alttaki gibi özetlemektedir. Bireylerin yapılarına göre farklılaşan bu evrelerin ne zaman başladığı ve bittiği noktasında keskin çizgiler bulunmamakla birlikte, boşanma süreci şu şekilde belirtilmektedir;

1. Gözünü açmak, tatsız gerçeği görmek,
2. Erozyon evresi,
3. Ayrışma evresi,
4. Fiziksel ayrılık,
5. Yas evresi,
6. İkinci ergenlik,
7. Araştırma ve sıkı çalışma evresi.

Boşanmış kişilerin karşılaşacakları durumları anlamlandırma konusunda bir zemin hazırlayan boşanmaya dair bütün bu modeller belirtir ki ayrılık durumu, yollarını ayıran çiftlerin kişiliklerinde fazla etkileri bulunan problemlerin çözülmesi gerekmektedir. Bireylerin yaşamlarında en çok stres oluşturan ayrılık durumu aslında önceden anlaşılabilir bir takım geçişleri barındıran yapısal değişiklik olduğunu ve geçişler aracılığıyla düzenlenmenin yeniden sağlanmasına olanak tanındığının farkında olmak bu sorunların halledilmesi sürecinde önemli bir yere sahiptir.

2.4.8.Boşanmanın Etkileri

Boşanma süreci, duygusal olarak büyük bir stres kaynağı olabilir. Öfke, üzüntü, korku, hayali kullanımlar, çatışmalar, sınır aşma ve kullanma gibi duygular yaşanabilir. İnsanlar boşanmanın ardından bir yas sürecini geçirebilirler ve bu dönemde duygusal dalgalanmalar yaşarlar. Boşanma her bireyi aynı düzeyde etkilememektedir. Çünkü her bireyin duygusal, psikolojik uyum ve dayanıklılığı aynı değildir. Boşanma etkileri kişiden kişiye göre değişiklik göstermenin yanında, cinsiyete, yaşa, eğitim düzeyi gibi çeşitli etkenlere bağlı da farklılık gösterebilmektedir.

2.4.8.1.Boşanmanın Erkekler Üzerindeki Etkileri

Ayrılığın ardından maddi açıdan özgürlüğe sahip olmayan kadınların ailesinin yanında gitmek zorunda olması, çalışabileceği bir iş bulmaya çaba göstermesi ve çocuğu varsa bu zamanın onun için en az hasarla atlatılabilmesini sağlamaya çalışmak oldukça zor bir durum olarak söylenebilir. Boşanma ve sonraki zamanlarda birçok sorun erkekler içinde zor olabilmektedir. Evlilik sürdüğü müddetçe ekonomik geliri olmayan kadın için, boşanmanın ardından mevcut olan yasalar erkeğin kadına nafaka vermesini sağlamaktadır(Aydın ve Baran, 2010). Bu durumda gelen nafaka sayesinde kadınlar biraz da olsa rahatlığa ererken; erkek için nafaka vermek ekonomik sıkıntılara sebep olabilmektedir.

Yapılan araştırmalarda ayrılığın ardından gerçekleşen ekonomik problemlerle kadınların daha çok uğraştığı belirtilir. Erkekler ise çalıştığı işinden dolayı mevcut gelirini koruyabilmektedir. Hatta önceden ailedeki tüm masraflar için harcanan paralar artık verilmediğinden mali bakımdan daha iyi bir şekilde olabilmektedir (Emery, 2013). Bunun yanında ayrılığın ardından kadın için verilecek nafakanın araştırmalara göre ya zamanında ödenmediği ya da yetersiz miktarda ödemeler yapıldığı görülmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak kadınların hayat kaliteleri sosyal ve ekonomik açıdan zarara uğramakta ve nihayetinde sıkıntı çeken kadınlar kendilerini psikolojik problemlerin eşiğinde bulabilmektedirler (Lyons ve Fisher, 2006). Kadın için bu süreci zorlaştıran diğer bir durum ise, boşanmanın beraberinde mevcut çocuğun velayetinin anneye bırakılmasıdır (Elitok, 2019). Bu durum babanın penceresinden de sıkıntı oluşturmaktadır. Bu sıkıntıların başında çocuğu sürekli görememek gelmektedir. Bunun yanında annenin babaya karşı olumsuz bir tavrı varsa babanın çocuğundan bu durumu yok etmeye çalışması için iyi bir kişi olduğunu kanıtlama babayı yıpratıcı bir durumdur. Ayrıca çocuğuyla doğru bir iletişim dili oluşturmak zorunda olmakta da bu sürecin getirilerindendir (Emery, 2013).

Yaşanılan çevreden gelen baskı sadece kadınlar için söz konusu değildir. Boşanan bir erkeği yeniden bir aile kurmaya zorlamak da çevrenin erkek üzerindeki baskısına örnek verilebilir. Bu durumu şimdi yapmasa ileride zorlanacağını, yeniden evlenmeyeceği ve nihayetinde yalnız yaşayıp tek öleceğini sürekli hatırlatarak kişi üzerinde psikolojik bir baskıya neden olurlar (Aktaş, 2011). Tüm söylenenler ışığında ayrılıkla sonlanan bu

durum hem kadın hem de erkek için yıpratıcı ve zor bir süreçtir. Bununla birlikte kadınların yaşadığı sorunların yanında erkeklerin ki çok net olarak görünmez durumdadır. Dolayısıyla bu zamanda erkeklerin yaşadıkları, hisleri ve çektiği sıkıntılar biraz gölgede kalmaktadır. Bundan ötürü erkeklerin bu zor deneyimi yaşarken boşanmanın kişide oluşturduğu kültürel, sosyal ve ekonomik alanlardaki sıkıntılarını anlamak için iç görülerini artırmak gerekmektedir.

2.4.8.2.Boşanmanın Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Ayrılık sürecinin kadın üzerindeki etkileri; eşlerin bu kararı alış şekline, yasal süreçte gerçekleşen olaylara, çocuk varsa velayet noktasındaki tartışmalara, toplumun bu duruma bakışına ve boşanmanın ardından sosyal ve maddi anlamadaki durumlara bağlıdır (Oğurtan, 2011).

Ayrılık bazen bir kurtuluş olarak düşünülse de bazı kişiler için psikomatik hastalıkların başlangıcı ya da intihar gibi acı bir duruma sebebiyet verebilmektedir. Kadının mevcut eğitimi, özgüveni ve kendine verdiği değer, toplumdaki gördüğü destek, sosyal güvencesi ayrılığın ardından olan yaşamını etkileyecektir. Boşanmaların yasak olmadığı toplum içerisinde bu vakalar yaygın bir şekilde gerçekleşmekte ve bu toplum içerisinde kadınların intihar etme oranı erkeklere nazaran az olmaktadır. Bunun tersine boşanmaların yaygın olmadığı ve yasak olduğu topluluklarda ise kadın intihar vakaları erkeklere göre daha fazladır (Oğurtan, 2011).Boşanmanın ardından gelen problemlerle kadınlar erkeklere oranla daha fazla karşılaşır. Bunun nedenlerini toplumsal ve bireysel etkenlerle bağdaştırılır (Yazıcıoğlu ve Kayhan, 2007):

- Türkiye’de yaşayan kadınlara karşı çevreden gelen baskı diğer yerlerden daha fazladır.
- Kadınlar yaşananlara daha duygusal bir pencereden bakar ve fazla etkilenirler.
- Evli kadınların büyük bir kısmı maddi anlamda eşine bağımlıdır.
- Ülkemizde kadınların eğitim düzeyi ve sosyal statüsü düşüktür. Bu durum geleneksel değerlerle doğru orantılıdır.

Boşanmanın ardından gelişen maddi sıkıntı, kadının penceresinden yaşanan sıkıntılarda başı çekmektedir. Evlilik birliği içinde bütün enerjisini ev işlerine harcayıp başka bir yerde çalışmayan, eşinin maddi kazancını bölüşen kadın ayrılığın ardından ciddi bir

ekonomik kriz içinde kalmaktadır. Yaşanılan çevrenin boşanan kişiye olan bakışı, boşanmanın ardından yaşanan diğer önemli problemdir. Kadına yönelik baskı hem ailesinde hem de çevresinde gerçekleşebilmektedir (Yazıcıoğlu ve Kayhan, 2007).

Boşanmanın sonraki sürecinde fazlaca fiziksel semptomlar yaşayan erkeklere oranla kadınlar daha şiddetli sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar uzun zaman devam eder. Ayrılığın ardından geçen senelerde kadınlar yüksek bir stres oranıyla baş etmek zorunda kalırlar ve bunun neticesinde depresyon yaşarlar. Psikolojik tatminleri az olan kadınların ayrılığın ardından yaşadığı psikolojik stres oranı daha fazladır. Evliliğin ardından gerçekleşen ayrılık sürecinde daha sıkıntılı bir yaşam geçiren kadınlar, stres, karamsarlık, depresyon ve güvensizlik gibi duygu durumlarıyla baş eder. Özetle kadınların penceresinden bu sürece geniş açıdan bakıldığında; boşanmaya neden olan durumlar, bu süreci gerçekleştirmeye karar verme zamanını, boşanma durumunun kendisiyle oranlandığında çok daha zor bir dönemdir. Pek çok araştırma boşanmanın ardından kadınların iyileşip, bu sürecin ortaya çıkardığı problemleri halledip sağlıklı hayata devam edebilmelerini (Clarke- Stewart ve Berantano (2006) en az üç yıl olarak belirtmektedirler.

2.4.8.3.Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Boşanmaya dair düşünceler bir tek aileler içerisinde değil, toplum içerisinde de fazlaca yer almaktadır. Boşanmaya neden olan durumlar, nedenler ve sonuçları ve verilen tepkilere karşı oluşan tartışmalarla fazlaca karşılaşılmaktadır. Boşanma toplumun zeminine zarar verecek bir durumdur. Bu durumun asıl sebebi, ailenin çocukların da bu ayrılıktan etkilenmesi ve ailesiyle olan iletişimin bozulmasıdır. Aile kavramı çocuğu yetiştirmekteki en önemli mihenk taşıdır. Boşanmanın ardından bu kurumun zarar görmesi çocuğun tüm yaşamın etkilemektedir.

Ayrılığın sonuçları, eşleri etkileyeceğinden bu kişilerin çocuk yetiştirmesine de yansır. Bunun yanında evlenme, çocuk yetiştirme, ayrılığa giden süreç ve sebepler hakkındaki düşünceler toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Boşanma süreci her iki tarafı da etkilediği gibi kadını daha fazla bir yükün altına sokar. Bu yük maddi anlamda olduğu gibi, boşanmanın ardından yaşadığı psikolojik sıkıntılar ve çevre baskısı gibi daha nice sorunlar onun yaşadığı hayata adapte olmasını zorlaştırır. Çünkü ayrılık evlilik birliği kurulmadan önceki bireysel ve özgür yaşama geçiş olarak tanımlanmaz. Bu nedenle

ortaya çıkan durum tam manasıyla bir kurtuluş değildir. Bu ayrılıktan en çok zarar gören kadındır. Ayrılan anne maddi gelir sağlamak için çalışır. Bu sırada çocuğuna kim bakacak sorunu ile ne yapacağını bilemez. Boşanmanın öncesinde ve sonrasında gerçekleşen bütün kavgalar çocukların etrafında gerçekleşir. Bu tartışmalar esnasında en çok yalnız kalan yine çocuklardır (Yörükoğlu, 1994).

Çocukların içinde bulunduğu problemler boşanmanın gerçekleşmesiyle artış göstermektedir. Mevcut çalışmalar boşanan ailelerin çocukların ruhsal uyumsuzluk sıkıntısının fazla olduğunu belirtmektedir. Bunlara örnek verilmek gerekirse akademik başarısızlık, arkadaşlarıyla iyi ilişkilerde olamama, sürekli kavga etme gibi ruhsal problemlere dayanan davranış sorunlarıdır (Tezcan, 1996). Boşanma sürecinde gerçekleşen mahkemelerde çocuğun kimde kalacağına dair tartışmalar, anne babanın davranışları, çocuklarının isteklerinin önemsenmemesi ve bir taraf seçmek zorunda bırakılması çocuğun psikolojisini derinden sarsar. Bu durum neticesinde çocuklar bu süreçten çok etkilenirler.

Boşanma sürecinde ve ardından gerçekleşen zaman dilimlerinde çocukların yaş aralıkları da önem arz etmektedir. Okul öncesi dönemde olan çocuklar için bu süreç kritik bir etkiye sahiptir. Bu yaş dilimindeki çocuklar ayrılığı anlamlandırmadıkları için kendi küçük bedenlerinde bu durumu kavramakta zorlanırlar. Ama bunun yanında yaşları ne olursa olsun çocukta pek çok ruhsal problem meydana geleceği yadsınamaz bir gerçektir. Psikolojik sıkıntıların yanında çocuk kendini maddi sıkıntıların içinde de bulacaktır. Ekonomik problemler boşanmış ailelerde sık karşılaşılan bir durumdur. Bu problemler çocuğun yaşadığı ortamı değiştirmek onu okulundan veya yuvasından ayırmak gibi farklı şekillerde kendini gösterebilir. Eşinden ayrılan anneler kendilerine çalışmak için yeni bir iş ararken, sosyal desteğe başvururken, sık bir şekilde evlilikte üstlendikleri rolleri düşünür ve yeniden tanımlamak durumunda kalabilirler. Maddiyatı daha iyi ya da ortalama düzeyde olan babalar bile ayrılığın finansal açıdan ölçülen ebeveynlik rollerini azalttığını hissedebilir (Emery, 2013).

2.4.8.4.Boşanmanın Yakın Akrabalar Üzerindeki Etkileri

Evliliklerde oluşan aile dinamiği sağlayan bir başka unsur ise yakın akrabalar. Yakın akrabaların boşanma sürecinde eşlerin çevresinden azalması, uzaklaşması veya başka yerlerde ikamet etmeleri bu süreçte önemli bir rol sağlar. Bu durum boşanmaların

oranlarının artmasında önemli bir unsur haline gelmiştir. Herkesin karıştığı ya da bir fikrinin olduğu, sürekli yargı içinde oldukları durumlar baz alınırsa evliliklerinde çatırdamaların meydana gelmesi çok kolaydır. Bu yüzden akrabaların bazen barıştırma üzerine bazen ise aile içi iletişimlerde sıkıntı yaratacak olaylar yaşattıkları zaman eşlerin tahammül seviyesi daha da azalmaktadır. Eş seçimlerinde eski zamanlara göre ailelerin ya da akrabaların etkisi azalmaktadır. Flört şeklinde ya da arkadaş çevresi ile tanışıp anlaşılan evliliklerde çiftlerin eskisi kadar aile dinamiklerine bağlı olmadığı aşıkardır. Fakat örnek alınabilecek ya da gelenekselleşen evlilik olgusunun devamlılığını sağlamak adına yakın akrabalar ve ailelerle oluşturulan bağlar önemlidir. Türkiye’de de diğer ülkelere bakıldığı zaman boşanmaların daha az olması aile geleneklerine bağlılığıyla da bağdaştırılabilir. Diğer ülkelerde daha çok benmerkezcilik bulunurken Türkiye’de bu durum birinci derece akrabalar ve aileler sayesinde dinamikliğini koruyabilmektedir. Çünkü aile bizim ülkemizde önemli bir kurumdur (Yıldırım, 2004).

2.4.9.Boşanma Süreci ve Sonrasının Kadınlarda Sosyal Etkileri

Sosyologlar boşanma vakalarındaki artışın sebebini sosyal ve ekonomik değişimlere bağlamaktadır. Tabi bunların yanında farklı durumların da bu duruma neden olduğu görülmektedir. Hızlı bir şekilde değişen sosyo-ekonomik gelişmelerin çevrede oluşturduğu sonuçlar boşanmayı elverişli hale getirir. Evlilik birlikteliğine ekonomin yansıması kadının çalışma hayatında kendine yer edinmesiyle başlar.

Yaşanılan toplumun gelişmişlik düzeyiyle doğru orantılı olarak artan refah seviyesi Clarke-Stewart ve Brentano’nun (2006) söylemleriyle bireyi kimseye ihtiyaç duymadan yaşamına devam edebilmesine fırsat vermesidir. Maddi durumların iyileşmesi, özellikle kadınları kendi hayatını finanse edebilmesinde etkilidir. Yaşamını devam ettirebilmek için kocasına ihtiyaç duymayan kadın, ekonomideki iyiye yönelişle daha fazla miktarda maaş alır ve bunun yanında yasal yardım hakkına da sahip olurlar. Tüm bu söylenen durumlar, boşanma vakalarının artmasına sebep olur.

Dünyanın hemen her yerinde üretime önemli bir destek olan kadınların emek camiasındaki varlıkları gerek geçmiş zamanlarda gerekse günümüzde erkeklerden geri planda ve ‘ikincil işgücü’ noktasında kalırlar. Bu durum kadının toplumdaki yerinin evini çekip çeviren, çocuk bakan, yemek hazırlayan kişi konumunda olmasından kaynaklıdır (Giddens, 2005).

Süreç içerisinde kendi kimliğinin farkına varan kadının öz güveni artar. Böylece hem çalıştığı alanda hem de yaşadığı yerde bağımsızlığı artış gösterir. Kadının kendi gücünün farkına varması ve eşitlik isteyen bir duruma gelmesi onun yaşadığı ve çalıştığı alandaki derecesini artırır. Kadın yaşamına devam etmek için artık kocasının maddi gelirinden yararlanmak ya da onun statüsünden faydalanmak zorunda değildir. Bunun neticesinde sıkıntı çektiği bir evliliği devam ettirmek konusunda da istekli değildir.

Kadınların çalışma hayatına girmeleri ve kendi maddi olanaklarını sağlamaları onların boşanma durumunu artırmakla birlikte ayrıca güçlü bir eş figürüyle karşı taraftan beklentilerini de artırmaktadır. Hatta bazen evlilikte kadının iş hayatında yer bulunduğu için gerçekleşen boşanmalara nazaran evlilikteki tatmin azlığının sebep olduğu boşanmalar daha önce değerlendirilir. Amerika'da tüm ülkedeki 1000 kadınla yapılmış olan bir çalışma bu söyleneni destekler niteliktedir. Bu kadınların çoğunun boşanmasının nedeni evlilik birliğinde aradıkları tatmin seviyesine ulaşamamış olmalarıdır. Bu durum ekonomik bağımsızlıktan daha önce gelmektedir (Clarke-Stewart ve Brentano, 2006).

Ayrılığın psikolojik ve zihinsel süreçlerdeki etkisi kısa dönem olabileceği gibi uzun bir süreyi de kapsayabilir. Yakın bir zaman içerisinde bu durumla karşılaşmış olan kişilerin deneyimleri ışığında en çok sıkıntı çektikleri noktanın depresyon olduğu belirtilmiştir. Boşanma durumu yaşayan bireylerde görülen alkol bağımlılığı, psikolojik hastalıklarla mücadele neticesinde akıl hastanelerinde kalma, intihar düşüncesi gibi durumlar bekar, evli ve dul bireylerle kıyaslandığında daha fazladır (Parrillo, Stimson ve Stimson, 1995). Boşanma durumundan kadınlar da erkekler de etkilenir fakat bu durumdan etkilenme oranı cinsiyetler arasında farklılık gösterir.

Evlilik birliğinden umduğunu bulamayan ve yaşadıkları problemleri çözüme ulaştıramayan kadınlar erkeklerden farklı olarak boşanmayı bir kurtuluş olarak görürler. Bu evlilik sonlandığında yaşadıklarına ve eski eşlerine karşı, karşı tarafa nazaran daha olumsuz düşünürler. Bu sebeple ayrılık vakaları erkekler için bir şok etkisi oluştururken; kadınlar için daha fazla süren zor bir zaman dilimidir (Clarke- Stewart ve Brentano, 2006). Maddi sıkıntıların oluşturmuş olduğu stres, ayrılan eşle süren tartışmalar ve mevcut çocuğun yetişmesindeki zorluklar kadınlar için boşanmanın en uzun ve zor dönemidir (Parrillo, Stimson ve Stimson, 1995).

Boşanmanın sonraki sürecinde fazlaca fiziksel semptomlar yaşayan erkeklere oranla kadınlar daha şiddetli sorunlar çekmektedir. Bu sorunlar uzun bir süre devam eder. Ayrılığın ardından geçen senelerde kadınlar yüksek bir stres seviyesiyle uğraşmak zorunda kalırlar ve bunun neticesinde depresyon yaşarlar. Psikolojik tatminleri az olan kadınların ayrılığın ardından yaşadığı psikolojik stres oranı oldukça fazladır. Evliliğin ardından gerçekleşen ayrılık sürecinde daha sıkıntılı bir yaşam geçiren kadınlar, stres, karamsarlık, depresyon ve güvensizlik gibi duygu durumlarıyla uğraşmak zorunda kalırlar. Özetle kadınların açısından bu sürece geniş bir noktadan bakıldığında; boşanmaya neden olan olaylar, bu durumu gerçekleştirmeye karar verme, boşanma vakasının kendisiyle oranlandığında çok daha zor bir dönemdir.

Boşanma süreci kadın ve erkeklerin ekonomik durumlarında problem çıkarmaktadır. Fakat boşanmanın sonrasındaki süreçte yaşam standartlarında büyük bir azalma olan kişiler arasında kadınların yeri daha fazladır. Oranlandığında her dört kadından üçü bu şekildedir (Coates, 2008). Ayrılıkların eşlerden hangisi için daha yıpratıcı bir zaman dilimi olduğunu saptamaya çalışan araştırmaların belirttiği gibi kadınlar boşanmanın neticelerinden erkeklere oranla daha fazla etkilenir. Ekonomik refah bu araştırmalarda belirleyici bir unsurdur.

Eşlerinden ayrılan kadınların ve hayatını yalnız sürdüren annelerin bağımsız bir yaşam alanı kurabilmesi ve bu alanı mali açıdan engelle karşılaşmadan sürdürebilmesi ve bununla birlikte kadını gelir düzeyi düşük ve yoksullukla uğraştırabilecek sosyal ve ekonomik durumlar olduğunu Orloff (1993) aktarmaktadır.

Ev içerisindeki tüm iş yükünü kadının üstüne bırakan rol dağılımı, kadının verdiği emeğin erkeğine göre daha az ücretlendirilmesi, çocuk bakım hizmetlerin erişmekteki sınırlılık ve kadınların aile içindeki ve çalışma hayatındaki rollerinin çatışma içinde olması bu durumun önemli neticeleridir (Özar ve Yakut-Çakar, 2012). Kadınların ayrıldıktan sonra hayat standartlarının azalmasının arka planında yatan şey, aile içinde var olan cinsiyete dayalı iş ayrımıdır.

Kadınların sosyal yaşamın zorlaştıran ve geçimlerini sağlamaya dair engel olan bir diğer durum ise son zamanlardan kadınlar için güven vermeyen çalışma ortamları ve buraların sosyal güvenlik için yeterli olmamalarıdır. Sosyal güvenlik sistemi içerisinde olmayan bir işle geçimini sağlayan kadın, boşanmanın ardından sağlık hizmetleri de dâhil

olmakla birlikte sistemin dışında kalması bu durumun bir parçasıdır. Kadını sosyal olarak eş ya da babalarına bağımlı hale getiren Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasası 2008 senesinde yeniden tanımlanmıştır. Bu durumun bir gereği olarak herhangi bir sağlık sigortası bulunmayan kadınlar ayrılığın ardından sadece babalarının sağlık sigortalarından faydalanabilirler. Babalarının vefat etmesi durumunda eğer maaşı varsa bu kadınlara verilir ve bu şekilde geçimlerini sağlarlar (Özar ve Yakut-Çakar, 2012).

Kadınların istihdam açısından günümüzdeki konumları araştırıldığında, maddi kaynaklara erkeklerle aynı oranda ulaşamayan kadınların birleşememelerinden bir problem oluşturduğu görülür. Bu durumda ‘demokrasi okulları’ olarak kabul gören kooperatifler, kadınların eğitimlerini ve mesleki becerilerini fazlaştırmaya yardımcı olarak insan kaynaklarının gelişimine destek olurlar. Bu kooperatiflerde geliştirilen çalışmalar sayesinde kadınlar öncelikli olmakla birlikte çevrenin ekonomik açıdan sıkıntı çeken kesiminin pazarlık gücü artar, iletişim ve karşılıklı yönetim güçleri kuvvetlenir. Bununla birlikte nüfus içerisinde yer alan zayıf gruplara yönelik olumsuz durumlara da kooperatifler engel olmuş olur (Özdemir, 2009).

Toplumda, ayrılık yaşamış kişilere karşı olan düşünce genelde onların geçimsiz ve sosyal ilişkileri kuvvetli olmayan insanlar olduğu yönündedir. Evliliklerini devam ettirememeye nedenleri bunlar olarak düşünürler. Boşanmış kadınların ilişkilerinde geçimsiz olduğunu düşünmek onların iş hayatlarında kedine yer edinmelerini zorlaştırır. Ancak bu durum iş hayatları için tek açıdan değerlendirilecek bir konu değildir. Boşanma kadınların kariyerini iki açıdan etkiler. Boşanmış kadınlardan bazıları evliliklerinde meydana gelen sıkıntıları başarılı bir kariyer elde ederek olumsuz bir duruma karşı olumlulukla cevap verir. Ayrılığın ardından eğitim almaya devam eden ve lisansüstü eğitimini bitiren kadınlar da toplumda yaşamaktadır (Yılmaz ve Fidan, 2006).

Aile ve toplum baskısı eşinden ayrılan kadınların yaşadığı en büyük problemler arasındadır. Geleneksek değerlerle yaşamın devam ettiği şehirlerde boşanma evlilik kadar doğal karşılanmamakta ve kabul görmemektedir. Toplum içerisinde kendine yer edinen önyargılar sebebiyle eşinden ayrılan kadınlar olumsuz bir şekilde damgalanmaktadır (Arıkan, 1996). Bu damgalamalara örnek vermek gerekirse eşinden ayrılan kadınlar için çevrede “meşru olmayan çeşitli ilişkiler içinde bulunmaktan

hoşlanan ve bu ilişkilere açık kimseler” denmektedir. Böyle bir suçlamayla baş etmekte zorlanan kadın kimi zaman intihar gibi sonucu ölüm olan durumları denemekte, yine bunlar yüzünden tecavüz ve cinayet olayları da baş göstermektedir. Çevreden boşanmış kadınlara bu şekilde bakılması aile baskısını da artırmaktadır. Aile bireyleri kızlarını kurtarmak, korumak için ve olumsuz tutumları yok etmek için çaba göstermektedirler. Bu durum hem aile bireylerini hem de ayrılan kadınları oldukça yormaktadır (Arıkan, 1996).

Neticede kadınlar mutsuz ve sağlıksız evliliklerini sonlandırmak için birçok endişe ve korkuyla baş etmek zorunda kalmaktadır. Boşanma sürecinde ve sonraki dönemde pek çok sorun ortaya çıkmakta ve bu sorunları kadınlar erkeklere göre daha fazla yaşamaktadırlar.

3.YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışmadaki verilerin toplanması ve analizi nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama deseniyle gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemi olgu ve olayları nesnelleştirerek gözlemlenebilir, ölçülebilir ve sayısal olarak ifade edilebilir şekilde ortaya koyan araştırma şeklidir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Bu araştırma türünde ölçümler ve gözlem tekrarlanabildiği ve tarafsız bir şekilde yapılabildiği için bu araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada veriler araştırmacının hazırladığı bir anket formu yardımı ile elde edilmiştir.

3.2.Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın genel evrenini Konya ilinde boşanmış ya da boşanma evresinde olan yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Konya ilinde yaşayan 18 yaş üstü 513 birey oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak araştırmanın örneklemini ‘uygun örnekleme’ aracılığıyla oluşturulmuştur. Uygun örnekleme, birimlerin seçiminin kolay ulaşılabilir ve evreni temsile uygun olduğu düşünülen birimler arasından yapıldığı örneklemdir. Google Form ile hazırlanan anket sosyal medya araçlarından olan WhatsApp ve Instagram uygulaması ile kişilere iletilmiş ve bu iletilen kişiler aracılığıyla da pek çok kişiye ulaşımı sağlanmıştır.

3.3.Araştırmanın Verilerinin Toplanması

Veri toplama araçlarının uygulanabilmesi için gerekli etik kurul onayları alınmıştır. Veri toplama döneminde, araştırmacı tarafından hazırlanan Google Form aracılığıyla 18 yaş üzeri boşanmış ya da boşanma evresinde olan gönüllü yetişkin bireylerle iletişime geçilerek formun doldurulması sağlanmıştır.

3.4.Veritoplama Araçları

Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş sosyo-demografik bilgi toplamaya yönelik 8 soruluk bilgi formu ve 17 maddeden oluşan 5 likert derecelendirmeye sahip Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Veriler 17.01.2023 ile 20.03.2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçek Nazlı, Halisdemir,

Gülleroğlu ve Kiye (2021) tarafından geliştirilmiş ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar psikolojik uyum alt boyutu (9 madde), sosyal ilişkilerde uyum alt boyutu (4 madde) ve kök aile ilişkilerinde uyum alt boyutu (4 madde) olarak adlandırılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada istatistiksel programlardan olan SPSS v26.0 kullanılmıştır. Bu kapsamda sosyo-demografik özellikler ve ölçek puanlarının analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum gibi tanımlayıcı istatistikler, normallik dağılım testlerinden Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış olup analiz sonucunda normallik varsayımlarından olan basıklık ve çarpıklık değerleri referans değerler arasında (± 2) olduğundan yetişkin boşanmaya uyum ölçek ve boyut puanları için parametrik testlerden yararlanılmıştır. Bağımsız 2 grubun ortalamaları karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, 2’den fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) testi sonucu kullanılmıştır. ANOVA testi için varyans homojenliği için Levene testi ve grup farklılıkları için ise varyans homojenliği sağlanıyorsa ($p \geq 0.05$) Tukey HSD ve LSD, varyans homojenliği sağlanmıyorsa ($p < 0.05$) Tamhane çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Ölçeklerin ilişki analizinde Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik analizinde Cronbach’s alpha katsayısı kullanılmış olup yetişkin boşanmaya uyum boyutlarından psikoloji uyum için cronbach’s alpha katsayısı 0.632, sosyal ilişkilerinde uyum için 0.658, köken aile ilişkilerinde uyum için 0.753 ve yetişkin boşanmaya uyum ölçeği genel cronbach’s alpha katsayısı 0.781 olarak elde edilmiştir. Tüm test sonuçları 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.6. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik izni, KTO Karatay Üniversitesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu’ndan (23.12.2022 tarih, 2022/027 sayılı) alınmıştır. Çalışmaya katılım gösterilmesi gönüllülük esasıyla gerçekleşmiştir. Araştırmada gerekli izinler ve onaylar süreç dâhilinde alınmıştır. Araştırmaya dâhil edilmek istenen bireylere araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir. Aynı zamanda toplanan veriler yalnızca araştırma amaçları için kullanılacak olup kişisel bilgiler gizli tutulmuştur.

4.BULGULAR

Tablo 2. Kişilerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Kadın	339	66,1
	Erkek	174	33,9
Yaş	18-24 arası	117	22,8
	25-34 arası	198	38,6
	35-44 arası	84	16,4
	45-54 arası	63	12,3
	55-64 arası	51	9,9
Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	39	7,6
	Lise mezunu	105	20,5
	Üniversite	312	60,8
	Yüksek lisans	57	11,1
Çocuk durumu	Evet	336	65,5
	Hayır	177	34,5
Çocuk sayısı	1	138	41,1
	2	105	31,3
	3	51	15,2
	4	24	7,0
	6 ve üzeri	18	5,4
Çocuk dışında evde bakmakla yükümlü olunan biri	Evet	57	11,1
	Hayır	456	88,9
Aylık gelir düzeyi	0-5.000 TL arası	63	12,3
	5.001-7.500 TL arası	75	14,6
	7.501-10.000 TL arası	123	24,0
	10.000 TL üzeri	252	49,1

Araştırmaya katılan kişilerin %66,1'inin kadın, %33,9'unun erkek olduğu; %22,8'inin 18-24 yaş, %38,6'sının 25-34 yaş, %16,4'ünün 35-44 yaş, %12,3'ünün 45-54 yaş ve %9,9'unun 55-64 yaş arasında olduğu; %,7,6'sının ilkokul, %20,5'inin lise, %60,8'inin üniversite ve %11,1'inin yüksek lisans düzeyinde eğitilmiş olduğu; %65,5'inin çocuğu olduğu ve çocuğu olan kişilerin %41,1'inin 1 çocuğu, %31,3'ünün 2 çocuğu ve %15,2'sinin 3 çocuğu olduğu; %11,1'inin çocukları dışında evde bakmakla yükümlü olduğu kişi olduğu; %12,3'ünün aylık geliri 0-5.000 TL, %14,6'sının 5.001-7.500 TL, %24'ünün 7.501-10.000 TL arasında ve %49,1'inin 10.000 TL üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	Min.	Maks.
Psikolojik Uyum	513	32,46	4,43	18	45
Sosyal İlişkilerinde Uyum	513	10,27	2,37	4	16
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	513	11,76	3,07	4	20
Yetişkin Boşanmaya Uyum	513	54,49	4,34	42	67

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum ölçeği puanlarının tanımlayıcı istatistikleri değerlendirildiğinde;

Yetişkin boşanmaya uyum boyutlarından psikolojik uyum ortalama puanı 32.46, minimum alınacak skor 9 ve maksimum skor 45'tir. Ortalamanın üzerinde alınacak skor psikolojik uyumda zorlanmayı göstermektedir.

Sosyal ilişkilerinde uyum ortalama puanı 10.27, minimum 5 ve maksimum 25 puan alınmaktadır. Bu boyuttan alınacak yüksek skor sosyal ilişkilerde uyumu göstermektedir.

Köken aile ilişkilerinde uyum ortalama puanı 11.76, minimum 4 ve maksimum 20 puan alınmaktadır. Alınacak yüksek skor aile ilişkilerindeki uyumu göstermektedir.

Yetişkin boşanmaya uyum ortalama puanı ise 54.49, minimum 17 maksimum 85 puan olarak görülmektedir. Alınacak yüksek skor yetişkinlerin boşanmaya olan uyumunu göstermektedir.

Tablo 4. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Normallik Dağılımı Analizi

	Kolmogorov-Smirnov			Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
	Test istatistiği	Sd	p		
Psikolojik Uyum	0,102	513	<0,001	-0,425	0,901
Sosyal İlişkilerinde Uyum	0,119	513	<0,001	0,136	-0,502
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	0,120	513	<0,001	0,054	-0,457
Yetişkin Boşanmaya Uyum	0,096	513	<0,001	-0,056	-0,008

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum ölçek puanlarına ait normallik dağılımı KolmogorovSmirnov testi ile değerlendirildiğinde ortalama puanlar normal dağılım göstermemiştir ($p<0.05$). Ayrıca normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında olması ve örneklem hacminin $n>30$ ve üzerinde olduğundan ölçek puanlarına ait verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

Tablo 5. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	P
Psikolojik Uyum	Kadın	339	32,07	4,57	-2,771	0,006**
	Erkek	174	33,21	4,03		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	Kadın	339	10,50	2,43	3,157	0,002**
	Erkek	174	9,83	2,18		
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	Kadın	339	11,91	3,07	1,559	0,120
	Erkek	174	11,47	3,06		
Yetişkin Boşanmaya Uyum	Kadın	339	54,48	4,71	-0,060	0,956
	Erkek	174	54,50	3,50		

Bağımsız örneklem t testi, *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum boyutları ortalama puanları sosyo-demografik özelliklerden cinsiyete göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde;

Erkeklerin yetişkin boşanmaya uyum boyutlarından psikolojik uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =33.21, SS=4.03) anlamlı olarak kadınların ortalama puanından ($\bar{X}$ =32.07, SS=4.57) yüksek olduğu görülmektedir (t(511)= -2.771, p<0.01).

Kadınların yetişkin boşanmaya uyum boyutlarından sosyal ilişkilerinde uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =10.50, SS=2.43) anlamlı olarak erkeklerin ortalama puanından ($\bar{X}$ =9.83, SS=2.18) yüksek olduğu görülmektedir (t(511)= 3.158, p<0.01).

Bununla birlikte köken aile ilişkilerinde uyum ve genel ortalama puanı kişilerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 6. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

	Yaş grupları	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Psikolojik Uyum	18-24 arası	117	31,54	5,21	4,821	<0,001***
	25-34 arası	198	32,20	4,73		
	35-44 arası	84	33,11	3,12		
	45-54 arası	63	32,43	3,79		
	55-64 arası	51	34,53	2,90		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	18-24 arası	117	10,77	2,44	3,975	0,003**
	25-34 arası	198	10,33	2,48		
	35-44 arası	84	10,11	2,38		
	45-54 arası	63	10,19	2,24		
	55-64 arası	51	9,24	1,41		
Köken Aile İlişkilerinde	18-24 arası	117	12,38	2,92	4,102	0,003**
	25-34 arası	198	11,68	3,38		

Uyum	35-44 arası	84	12,07	2,49		
	45-54 arası	63	11,52	3,3		
	55-64 arası	51	10,41	2,25		
Yetişkin	18-24 arası	117	54,69	4,4		
	25-34 arası	198	54,21	4,68		
	35-44 arası	84	55,29	3,93		
Boşanmaya	45-54 arası	63	54,14	4,63	1,143	0,335
Uyum	55-64 arası	51	54,18	2,73		

Tek yönlü varyans testi (One-Way ANOVA), *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Yetişkin boşanmaya uyum boyutlarından psikolojik uyum, sosyal ilişkilerinde uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0.01). Tamhaneçoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre

55-64 yaş arasındaki kişilerin psikolojik uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =34.53 SS=2.90) anlamlı olarak 18-24 yaş, 25-34 yaş ve 45-54 yaş arasındaki kişilerin ortalama puanından yüksek çıkmıştır.

55-64 yaş arasındaki kişilerin sosyal ilişkilerinde uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =9.24 SS=1.41) anlamlı olarak 18-24 yaş ve 25-34 yaş arasındaki kişilerin ortalama puanından düşük olduğu görülmektedir.

55-64 yaş arasındaki kişilerin köken aile ilişkilerinde uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =9.24 SS=1.41) anlamlı olarak 18-24 yaş, 25-34 yaş ve 35-44 yaş arasındaki kişilerin ortalama puanından düşük olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte yetişkin boşanmaya uyum ortalama puanı kişilerin yaş grupları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05).

Tablo 7. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Eğitim durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Psikolojik Uyum	İlkokul mezunu	39	32,69	3,96	5,606	<0,001***
	Lise mezunu	105	33,57	3,81		
	Üniversite	312	31,85	4,78		
	Yüksek lisans	57	33,58	2,93		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	İlkokul mezunu	39	9,46	2,30	5,635	0,003**
	Lise mezunu	105	9,66	2,24		
	Üniversite	312	10,57	2,42		
	Yüksek lisans	57	10,32	2,05		
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	İlkokul mezunu	39	11,00	3,79	2,978	0,031**
	Lise mezunu	105	11,34	2,68		
	Üniversite	312	12,08	3,14		
	Yüksek lisans	57	11,32	2,62		
Yetişkin Boşanmaya Uyum	İlkokul mezunu	39	53,15	5,60	1,179	0,150
	Lise mezunu	105	54,57	3,67		
	Üniversite	312	54,49	4,49		
	Yüksek lisans	57	55,21	3,43		

Tek yönlü varyans testi (One-Way ANOVA), *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Yetişkin boşanmaya uyum boyutlarından psikolojik uyum, sosyal ilişkilerinde uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum ortalama puanı kişilerin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir (p<0.05). Psikolojik uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum

puanı için Tamhane ve sosyal ilişkilerinde uyum puanı için Tukey HSD testi sonuçlarına göre

Lise mezunu ($\bar{X}=33.57$ SS=3.81) ve yüksek lisans düzeyinde eğitilmiş kişilerin psikolojik uyum ortalama puanı ($\bar{X}=33.58$ SS=2.93) anlamlı olarak üniversite düzeyinde eğitilmiş kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Üniversite düzeyinde eğitilmiş kişilerin sosyal ilişkilerinde uyum ortalama puanı ($\bar{X}=10.57$ SS=2.42) anlamlı olarak ilkököl ve lise düzeyinde eğitilmiş kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Üniversite düzeyinde eğitilmiş kişilerin sosyal ilişkilerinde uyum ortalama puanı ($\bar{X}=12.08$ SS=3.14) anlamlı olarak ilkököl, lise ve yüksek lisans düzeyinde eğitilmiş kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte yetişkin boşanmaya uyum ortalama puanı kişilerin eğitim durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 8. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Çocuk durumu	n	$\bar{X}$	SS	t	P
Psikolojik Uyum	Evet	336	32,44	4,15	-0,131	0,896
	Hayır	177	32,49	4,91		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	Evet	336	10,05	2,17	-2,683	0,008**
	Hayır	177	10,68	2,67		
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	Evet	336	11,70	2,99	-0,648	0,517
	Hayır	177	11,88	3,22		
Yetişkin Boşanmaya Uyum	Evet	336	54,19	4,12	-2,069	0,039*
	Hayır	177	55,05	4,68		

Bağımsız örneklem t testi, * $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum boyutları ortalama puanları sosyo-demografik özelliklerden cinsiyete göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde;

Çocuğu olmayan kişilerin boşanmaya uyum boyutlarından psikolojik uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =10.68, SS=2.67) anlamlı olarak çocuğu olan ortalama puanından ($\bar{X}$ =10.05, SS=2.17) yüksek olduğu görülmektedir ($t(511) = -2.683$, $p < 0.01$).

Çocuğu olmayan kişilerin boşanmaya uyum ortalama puanı ($\bar{X}$ =55.05, SS=4.68) anlamlı olarak çocuğu olan ortalama puanından ($\bar{X}$ =54.19, SS=4.12) yüksek olduğu görülmektedir ($t(511) = -2.069$, $p < 0.05$).

Bununla birlikte psikolojik uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum ortalama puanı kişilerin çocuk durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 9. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması

	Çocuk sayısı	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Psikolojik Uyum	1 çocuk	138	32,37	4,25	0,125	0,945
	2 çocuk	105	32,40	4,38		
	3 çocuk	51	32,76	3,74		
	4 ve üzeri	42	32,36	3,82		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	1 çocuk	138	10,17	2,11	0,295	0,829
	2 çocuk	105	9,91	2,15		
	3 çocuk	51	10,00	2,11		
	4 ve üzeri	42	10,07	2,52		
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	1 çocuk	138	11,59	2,55	0,490	0,690
	2 çocuk	105	11,77	3,26		
	3 çocuk	51	11,47	3,40		
	4 ve üzeri	42	12,14	3,17		
Yetişkin Boşanmaya Uyum	1 çocuk	138	54,13	3,95	0,153	0,928
	2 çocuk	105	54,09	4,25		
	3 çocuk	51	54,24	3,30		
	4 ve üzeri	42	54,57	5,24		

Tek yönlü varyans testi (One-Way ANOVA), * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum boyutları ortalama puanları sosyo-demografik özelliklerden eğitim durumuna göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde psikolojik uyum, sosyal ilişkilerinde uyum, köken aile ilişkilerinde uyum ve yetişkin boşanmaya uyum ortalama puanı kişilerin çocuk sayısı arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 10. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Çocuk Dışında Bakımı Gerekli Kişi Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Evde bakmakla yükümlü kişi durumu	n	$\bar{X}$	SS	t	P
Psikolojik Uyum	Evet	57	31,42	4,30	-1,878	0,061
	Hayır	456	32,59	4,43		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	Evet	57	10,79	2,19	1,763	0,078
	Hayır	456	10,20	2,38		
Köken İlişkilerinde Uyum	Evet	57	11,84	2,00	0,303	0,762
	Hayır	456	11,75	3,18		
Yetişkin Boşanmaya Uyum	Evet	57	54,05	4,52	-0,799	0,425
	Hayır	456	54,54	4,31		

Bağımsız örneklem t testi, * $p<0.05$, ** $p<0.01$, *** $p<0.001$

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum boyutları ortalama puanları sosyo-demografik özelliklerden evde bakmakla yükümlü kişi olma durumuna göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde psikolojik uyum, sosyal ilişkilerinde uyum, köken aile ilişkilerinde uyum ve yetişkin boşanmaya uyum ortalama puanı kişilerin bakmakla yükümlü kişi olma durumu arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 11. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanlarının Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

	Aylık gelir	N	$\bar{X}$	SS	F	P
Psikolojik Uyum	0-5.000 TL arası	63	33,05	4,28	1,318	0,268
	5.001-7.500 TL arası	75	32,56	3,49		
	7.501-10.000 TL arası	123	32,85	3,97		
	10.000 TL üzeri	252	32,08	4,88		
Sosyal İlişkilerinde Uyum	0-5.000 TL arası	63	9,81	2,38	2,312	0,075
	5.001-7.500 TL arası	75	10,08	2,11		
	7.501-10.000 TL arası	123	10,07	2,41		
	10.000 TL üzeri	252	10,54	2,40		
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	0-5.000 TL arası	63	11,38	3,66	1,170	0,321
	5.001-7.500 TL arası	75	11,80	2,30		
	7.501-10.000 TL arası	123	11,46	2,93		
	10.000 TL üzeri	252	11,99	3,18		
Yetişkin Boşanmaya Uyum	0-5.000 TL arası	63	54,24	4,54	0,156	0,926
	5.001-7.500 TL arası	75	54,44	4,18		
	7.501-10.000 TL arası	123	54,39	4,70		
	10.000 TL üzeri	252	54,61	4,16		

Tek yönlü varyans testi (One-Way ANOVA), *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Araştırmada kişilerin yetişkin boşanmaya uyum boyutları ortalama puanları sosyo-demografik özelliklerden aylık gelir düzeyine göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde psikolojik uyum, sosyal ilişkilerinde uyum, köken aile ilişkilerinde uyum ve yetişkin boşanmaya uyum ortalama puanı kişilerin aylık gelir düzeyi arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 12. Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Puanları Arasındaki Korelasyon Analizi

		Yetişkin Boşanmaya Uyum	Psikolojik Uyum	Sosyal İlişkilerinde Uyum	Köken Aile İlişkilerinde Uyum
Yetişkin Boşanmaya Uyum	R	1			
	P				
Psikolojik Uyum	R	.352**	1		
	P	<.001			
Sosyal İlişkilerinde Uyum	R	.439**	-.575**	1	
	P	<.001	<.001		
Köken Aile İlişkilerinde Uyum	R	.566**	-.501**	.676**	1
	P	<.001	<.001	<.001	

Pearson korelasyon, *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Yetişkin boşanmaya uyum puanı ile psikolojik uyum ($r=0.352$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde; sosyal ilişkilerinde uyum ($r=0.439$, $p<0.001$) ve köken aile ilişkilerinde uyum ($r=0.566$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde, güçlü düzeyde ve anlamlı bir ilişki (korelasyon) vardır.

Psikolojik uyum ile sosyal ilişkilerinde uyum ($r=-0.575$, $p<0.001$) ve köken aile ilişkilerinde uyum ($r=-0.501$, $p<0.001$) arasında negatif yönde, güçlü düzeyde; ayrıca sosyal ilişkilerinde uyum ile köken aile ilişkilerin uyum ($r=0.676$, $p<0.001$) arasında pozitif yönde, güçlü düzeyde ve anlamlı bir ilişki (korelasyon) vardır.

5.TARTIŞMA

Çalışmanın sonuç bölümünde; ulaşılan veriler ışığında istatistiksel testler sonrasında çıkan sonuçlar, konuyla alakalı yapılmış literatürdeki diğer çalışma bulgularıyla karşılaştırılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Boşanma olgusu hukuki olarak evliliğin sonlandırılması anlamına gelmektedir. Gelenekselleşen toplumumuzdan ziyade artık daha modern bir yaşam şartlarına sahip olan ve kadının ekonomik düzene katılım sağlamasıyla boşanmalar her geçen gün daha da artış göstermektedir.Araştırmada, kadınların boşanma süreçlerine odaklanılmış ve boşanma sürecinde ve sonrasında kadınların sosyal anlamda neler yaşadıkları yine onların değerlendirmesi doğrultusunda incelenmiştir.Bu araştırmada kadınların boşanma sonrası aşamada karşılaştıkları sorunlar, uyum süreci ve boşanmanın sosyal etiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcıların boşanma sonrası uyum durumlarının cinsiyet, yaş, eğitim, çocuk durumu, çocuk sayısı ve aylık gelir durumu değişkenlerine göre nasıl bir ilişkide olduğu belirtilmiştir.

Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu ve Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, 2023 yılı Ocak ile Mart ayları arasında Google Form aracılığı ile online ortamda 18-64 yaş aralığında değişen 513 boşanmış birey örnekleminde toplanmıştır.

Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin dağılımları incelendiğinde; büyük çoğunluğunun kadın (%66) olduğu, yine çoğunluğun 18-34 yaş arasında (%51) olduğu ve diğer yaş gruplarının eşit dağılım gösterdiği, yine büyük çoğunluğunun (%61) üniversite düzeyinde eğitilmiş bireyler olduğu; yine çoğunluğun çocuk sahibi(%66) olduğu ve büyük çoğunluğun aylık gelir düzeyinin 7.500 TL üzerinde (%73) olduğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre boşanma yaşlılık döneminden ziyade daha erken yaşta gerçekleşmekte olup eğitim düzeyi yüksek bireylerde daha fazla görülmektedir. Bunun yanı sıra diğer yaşlarda da boşanma görülmektedir.

Araştırmaya katılanların yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları puanları cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde, erkeklerin yetişkin boşanmaya uyum alt boyutu olan psikolojik uyum puanı anlamlı olarak kadınların puanından yüksek olduğu görülmektedir. Yetişkin erkeklerde boşanmaya olan psikolojik uyumluluk kadınlara göre daha fazladır. Kadınlar duygusal yapıları gereği erkeklere oranla psikolojik olarak

bu sürece daha zor uyum sağlamaktadırlar. Kadınların yetişkin boşanmaya uyum alt boyutlarından sosyal ilişkilerinde uyum puanı anlamlı olarak erkeklerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. Buradan hareketle kadınlar boşanma süreci sonrası sosyal ilişkilerine erkeklere göre daha çabuk uyum sağlamaktadır. Bu sonuçla birlikte bireylerin yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları puanları, cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde psikolojik uyum ve sosyal ilişkilerinde uyum boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Literatür incelendiğinde bazı araştırmalar erkek ve kadınların boşanma sonrası sosyal ilişki ve uyum düzeylerinin zamana bağlı olarak farklılaştığını (Bloom ve Caldwell, 1981: 693) belirtirken, bir kısmı da uyum ve ilişki düzeylerinde farklılık olmasa da boşanma sonrasında hayat adına deneyimlenen olumlu gelişmelerin değiştiğini (Bevino ve Sharkin, 2003: 93; Baum, 2004: 174) ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, uyum ve sosyal ilişkilere yönelik elde edilecek çıkarımlar yönünden cinsiyet değişkeni, boşanma üzerinden geçen süre ve bireyin boşanma sonrası deneyimleri arasındaki faktörlerin incelenmesi değerlidir.

Araştırmaya katılanların yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları puanları yaş değişkenine göre değerlendirildiğinde, ölçeğin tüm alt boyutları puanları ile yaş grupları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. 55-64 yaş arasındaki bireylerin psikolojik uyum puanı anlamlı olarak diğer yaş gruplarındaki bireylerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. Bu da yaşı ilerlemiş olan bireylerin boşanma olayını psikolojik olarak daha kolay bir süreç olarak kabul ettiklerini göstermiştir. Yine aynı şekilde 55-64 yaş arasındaki bireylerin sosyal ilişkilerinde uyum puanı anlamlı olarak daha küçük yaş gruplarının puanından düşük olduğu görülmüştür. Olgun kişilerin boşanma sonrası sosyal ilişkilerde daha pasif katılımı oldukları belirtilebilir. Başka bir ifadeyle boşanma sonrası genç yaştaki bireylerin sosyal ilişkilerde daha aktif ve etkileşimde olduğu söylenebilir. Bu değişkenin anlamlı bir ilişki oluşturması literatürde yapılan birçok benzer çalışmanın bulgularıyla uyumlu olduğu düşünülmektedir (Brown vd., 1986; Akdoğan, 2012; Kaynar, 2016).

Araştırmaya katılanların yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları puanları eğitim durumu değişkenine göre değerlendirildiğinde, ölçeğin psikolojik uyum ve sosyal ilişkilerde uyum alt boyutları puanları ile yaş grupları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ölçeğin ayrıca köken aile ilişkilerinde uyum alt boyutu ile de anlamlı ilişki bulunmuştur. Genel olarak yüksek eğitim düzeyine sahip olmanın bireyde

boşanma sonrası uyum sürecinde hem sosyal hem de psikolojik olarak daha başarılı olduğu belirtilebilir. Eğitim düzeyi, bireylerde boşanma sonrası süreç için önemli bir faktördür ve birçok araştırmada da bu değişkene bağlı anlamlı ilişkiler vardır (Amato, 2000: 1271; Şen, 2013: 173; Veevers, 1991: 113). Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin boşanma sonrası sosyal ve psikolojik uyumları da daha yüksektir. Eğitim düzeyi yeterlik, zekâ, motivasyon, kontrol duygusu ve problem çözme becerileri gibi kişisel özelliği olumlu yönde etkilediği için buradan hareketle bulgumuzun nedeni ortaya koyulabilir (Baker, 2014: 4). Öksüzler Cabılar (2023) ve Taşdemir (2022)'de araştırmalarında eğitim düzeyi ile boşanma sonrası uyum arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit etmiştir.

Araştırmaya katılanların yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları puanları çocuk sahibi olma durumu değişkenine göre değerlendirildiğinde, çocuğu olmayan bireylerin sosyal ilişkilerinde uyum alt boyutları puanı çocuğu olan bireylerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çocuğu olmayan bireylerin boşanmaya uyum genel ortalama puanı anlamlı olarak çocuğu olan bireylerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle; çocuğu olmayan bireylerde boşanma daha kolay gerçekleşmektedir. Çocuğu olan bireylerin boşanma durumu daha uzun sürebilmektedir. Yani çocuğun boşanmada etkisi yüksektir. Boşanma kararı öncesi ve boşanma kararı sonrası için alanında uzman bir aile danışmanından destek alarak bu süreci geçirmek eşler arası ve çocuklarla olan iletişimin doğruluğu açısından önem arz etmektedir. Aile danışmanlığında, boşanma öncesi terapi ile eşler arasında gerçekleşen sorun ve çatışmalar çözümlenmeye hafifletilmeye çalışılır. Boşanma kararı sonrası ise terapi, daha çok çocukların uyumuna ve sürecin kabul edilebilir hale gelmesini sağlamaya yöneliktir. Danışmanın her iki süreç içinde temel hedefi sürecin en az hasarla atlatılmasını sağlamaktır. Çocuk durumu değişkeni, uyum süreci ve psikolojik dayanıklılık literatüründe ailevi ve ilişkisel risk etkenleri arasında bulunmaktadır. Ancak çocuk sahibi olma durumu bir risk faktörü olmasının dışında aynı zamanda kadın için koruyucu da bir faktör olarak değerlendirilebilir. Bulgumuz literatürle paralellik göstermiştir. Coşkun (2019: 44-45) çalışmasında çocuk sahibi olma ve sayısı gibi değişkenlerin boşanma sonrası kadınların sosyal ve psikolojik yeterlik düzeylerini etkilediğini ortaya koymuştur. Pledge (1992: 170) ve Halisdemir (2020)'de

alışmalarında ocuk sahibi olmanın sosyal ilişkilerde bireyi etkileyen bir faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan bireylerin yetişkin boşanmaya uyum ölçeği ve alt boyutları aylık gelir düzeyi değişkenine göre değerlendirildiğinde herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bulgumuz literatürle benzerlik göstermemiştir.

Araştırmaların çoğu gelir düzeyi ile uyum süreci arasında anlamlı ilişki ortaya koymuşlardır. Amato(2000: 1271), Şen (2013: 173), Güven ve arkadaşları (2004) ve Öksüzler Cabılar (2023)gelir düzeyinin, bireyde boşanma sonrası uyum süreci için önemli bir kaynak olduğunu belirterek anlamlı ilişkisini ortaya koymuşlardır.

Araştırmada son olarak bireylerin yetişkin boşanmaya uyum ölçeği boyutları arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelendiğinde ise, yetişkin boşanmaya uyum puanı ile psikolojik uyum arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde; sosyal ilişkilerinde uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum arasında ise pozitif yönde, güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Psikolojik uyum ile sosyal ilişkilerinde uyum ve köken aile ilişkilerinde uyum arasında negatif yönde, güçlü düzeyde ve son olarak sosyal ilişkilerinde uyum ile köken aile ilişkilerin uyum arasında pozitif yönde, güçlü düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle; yetişkinlerin boşanmaya uyumları ne kadar yüksekse psikolojik uyumlarının da o kadar yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Boşanma durumunda kişilerin sosyal ilişkileri ve köken aile ilişkilerine bakıldığında ise ikisi de birbiriyle pozitif olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

Literatür incelendiğinde daha çok boşanmaya uyum programları sonrası yetişkinler üzerinde denen ölçek alt gruplarının karşılaştırıldığı araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan birçok araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, uygulanan programlar sonrasında kadınların boşanma ve sosyal ilişkilerinde uyum düzeyleri uyum programlarına katılmayan kadınlara göre yüksek çıkmıştır ve boşanmaya uyum düzeylerindeki bu olumlu etki kalıcı olduğu belirtilmiştir (Buchler ve Trotter, 1990; Stolberg ve Garrison, 1985; Wolchik ve diğerleri, 2000; Canbulat, 2017; Halisdemir, 2020; Ghorbani-Amir ve diğerleri, 2020; Karadeniz Özbek, 2019).

Sonuç olarak araştırmalara konu olan programların boşanmaya uyum ve sosyal uyumu artırmaya yönelik ve etkili olduğu belirtilebilir. Bu araştırma sonuçlarının sosyo-

demografik değişkenler açısından boşanmaya uyumu artırmaya yönelik deneysel araştırmaların oluşturulmasında alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aile danışmanlığı, boşanma sürecinde çiftin duygusal ve psikolojik duygularını kavramaya yönelik destek sağlamayı amaçlar. Boşanma süreci genellikle duygusal zorluklarla doludur. Bu süreçte çiftlerin iletişimi zorlaşır. Aile danışmanlığında bu durum çift danışmanlığı ile çözümlenebilir.

Danışmanlar bu terapi yöntemiyle duygusal travma, zgven kaybı gibi durumlar yaşayan bireylere bu anlamda duygusal destek sağlamak için bir ortam hazırlamaktadır. iftin ifade etmek istedikleri duyguları dinleyerek ve anlayışla karşılayarak, duygusal iyiliklerini destekleyebilir.

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilmiş olan bulgular doğrultusunda sonuç ve önerilerde bulunulmuştur.

- Aile hukukunun en önemli olaylarından olan boşanma aşaması ve sonrası, aile kurumunun dağılmasıyla birlikte hem psikolojik olarak hem de sosyolojik olarak toplumsal yapıyı doğrudan etki eden çok etkenli bir süreçtir. Bu süreç özellikle kadın açısından yeni bir yaşam çeşidi oluşturmayı zorunlu kılması nedeniyle beraberinde yeni sorumluluklar ve problemler getirmektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında boşanma sonrası bireysel uyum sağlama ile ilgili literatürde yeteri kadar çalışma bulunmadığı, olanlarında çeşitli programlar dâhilinde deney ve kontrol grubu niteliğinde gerçekleştiği ve bu yüzden alandaki araştırmaların artması ile boşanma sonrası uyumu kolaylaştıran faktörler üzerine önem verileceği düşünülmektedir.
- Bu çalışma, boşanma sonrasında yeni düzen ve hayat oluşturma çabasında olan kadınların, bu süreci daha güvenli ve sağlıklı geçirmelerine olanak tanıyabilecek psikolojik uyum ve dayanıklılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle bir kriz durumu olarak nitelendirilen boşanmanın, kadınların sosyal hayatlarının devamını değiştiren bir hal olması, kadınların boşanma sonrası uyum düzeylerinin belirlenerek bu sürece ait önlemler alması açısından önem oluşturmaktadır.
- Boşanma sonrası kadınlara psikolojik ve sosyal anlamda destek programı düzenlenerek, özellikle psikolojik uyum düzeyi düşük kadınların belirlenip desteklenmesinin, süreci yaşayan kadınların psikolojik ve ruh sağlığının zarar görmemesine yönelik önemli bir hizmet olacağı belirtilebilir. Kadınların yaşam kaliteleri ve sorunlarla başa çıkma becerileri desteklenmeli, bu süreci bir kayıptan çok, kişisel değişimleri için bir fırsata dönüştürülmesi açısından yaklaşım oluşturulmalıdır.
- Bu çalışma yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı gibi demografik faktörlere göre incelenmiştir. Konu ile ilgili yapılacak çalışmalar bu faktörlere ek olarak boşanma sonrası uyumun diğer unsurları olan faktörler ekleyebilir, erkek bireylere yönelik olarak da sosyolojik-

psikolojik uyum ve dayanıklılık konusunda da inceleme yapılmasının bu doğrultuda cinsiyet temelli bir karşılaştırma yapılmasının da önünü açarak alanyazına katkı yapacağı düşünülmektedir.

- Sonuç olarak her ne kadar boşanma olayı fizyolojik ve psikolojik sağlık açısından olumsuz sonuçlara sebep olsa da yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğu evliliklerin hem büyük bir stres ve kaygı kaynağı hem de kişinin kendisine iyi gelebilecek olan sosyal ve psikolojik kaynaklardan faydalanmasını engelleyici bir faktördür. Dolayısıyla cinsiyet açısından ele aldığımızda boşanan kadınlara yönelik gerçekleştirilecek müdahaleler, olumlu sonuçları desteklemek üzere oluşturulmalı ve kadının farklı sosyal deneyimlerden kazanımlar elde etmesine yönelik olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, H. (2019). Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 6(21), 395-411.
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve Eğitim. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 11-14.
- Akdoğan, D. (2012). *Anne-Babası Boşanmış ve Boşanmamış Ergenlerin Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, Ç. (2018). Boşanmanın Erkekler Üzerindeki Etkisi (İstanbul Örneği), *İmgelem*, (2), 29-56.
- Aktaş, G. (2011). *Farklı Sosyoekonomik ve Kültürel Özelliklere Sahip Ailelerde Kız Çocuklarına İlişki Aile İçi Kültürel Tanımlamalar*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktaş, Ö. (2011). *Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Altuntepe, N. (2019). İslam Ekonomisinde Kadın Girişimciliğinin Yeri ve Önemi: Teorik Bir Yaklaşım. *Sakarya İktisat Dergisi*, 8(2), 100-130.
- Amato, P. R. (2000). TheConsequences of DivorceForAdultsandChildren. *Journal of MarriageandFamily*, 62(4), 1269-1287.
- Amato, P.R. &Prevoto, D. (2003). People'sReasonsforDivorcing: Gender, Social Class, The Life Course ve Adjustment, *Journal of FamilyIssues*, 602-626.
- Ardıç, O. (2002). *Medeni Hukuk*. Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*. Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- ASAGEM (2014). *Türkiye Boşanma Nedenleri Araştırması*, Ankara, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Atakan, S. (1987). Boşanma Sürecinde Yaşanan Evreler, *Psikoloji Dergisi*, 6, 72-75.
- Ayan, S. (2002). *Evlilik Birliğinin Korunması*, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Aydın, M. (2013). *Sistematik Aile Olgusu*, Konya, Çizgi Kitapevi.
- Aydın, O. & Baran, G. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21(2), 117-124.
- Baker, E. H. (2014). *SocioeconomicStatus, Definition. TheWileyBlackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, andSociety*, New Jersey, John Wiley&Sons.
- Baş, E., & Cengiz, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Aileyi Anlamlandırma Biçimleri (Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği), *İmgelem*, (2), 5-28.
- Battal, A. (2008). *Boşanma Sebepleri*, İstanbul, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

- Baum, N. (2004). On Helping Divorced Men to Mourn Their Losses. *American Journal of Psychotherapy*, 58(2), 174–185.
- Bevino, D. L. & Sharkin, B. S. (2003). Divorce Adjustment as a Function of Finding Meaning and Gender Differences. *Journal of Divorce & Remarriage*, 39(3-4), 81-97.
- Bloom, B. L. & Caldwell, R. A. (1981). Sex Differences in Adjustment During The Process of Marital Separation. *Journal of Marriage and the Family*, 43(3), 693-701.
- Bozkurt, V. (2005). *Değişen Dünyada Sosyoloji, Temeller-Kavramlar-Kuramlar*. İstanbul, Aktüel Yayınları.
- Brown, P., Perry, L. & Harburg, E. (1986). Sex Role Attitudes and Psychological Outcomes for Black and White Women Experiencing Marital Dissolution. *Journal of Marriage and the Family*, 39(3), 549-561.
- Buchler, C., & Trotter, B.B. (1990). Nonresidential and residential parents' perception of the former spouse relationship and children's social competence following marital separation: Theory and programmed intervention. *Family Relations*, 39, 395-404.
- Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul, Açılım kitap.
- Canbulat, N. (2017). *Duygu Odaklı Grupla Psikolojik Danışma Etkililiğinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Clarke-Stewart, A. & Brentano, C. (2006). *Divorce: Causes and Consequences*, New Haven ve London, Yale University Press.
- Coates, B. A. (2008). *Divorce with Decency*, University of Hawai'i Press, Versa Press, United States of America.
- Coşan, B. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Sosyoekonomik Bir Problem Olarak Tek Ebeveynli Aile Olgusunun Çok Boyutlu Değerlendirilmesi, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17, 259-284.
- Coşkun, Y. (2019). *Boşanma Sürecindeki Kadınların Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çelik, C. (2010). Değişim Sürecinde Türk Aile Yapısı ve Din-Paradigmatik Anlam ve İşlev Farklılaşması, *Karadeniz Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 25-35.
- Çelikoğlu, C. (1997). Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çetinkaya, D. (2018). *Boşanma Sürecindeki Erkekler Göre Boşanma Süreci ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, S. & Çelebi, Ş. (2017). Tek Ebeveynli Ailelerin Sorunları: Nitel Bir Araştırma, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 111-128.

- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Durutürk, B. (2018). Feminizm ve Çokkültürlülük Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme, *Bilgi*, 20(2), 76-90.
- Elitok, Ö. (2019). *Erkeklik Olgusu Bağlamında Erkeklerin Boşanma Deneyimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Emery, R. E. (2013). *Evlilik, boşanma ve çocukların uyumu* (E. O. Gezmiş Ed.). İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ersanlı, K. (2005). *Davranışlarımız: Gelişim ve Öğrenme*. Samsun, Eser Ofset Matbaacılık.
- Erürker, B. (2007). *Aileye ve Parçalanmış Aileye Sahip 5-6 Yaş Çocuklarının Bilişsel İşlevlerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- George, D. & Mallery, P. (2020). *IBM SPSS Statistics 26 Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 16.0 update (10a ed.) Boston, Pearson Education.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Ghorbani-Amir, H. A., Moradi, O., Arefi, M., & Ahmadian, H. (2020). The effectiveness of cognitive behavioral component training on emotional cognitive adjustment, resilience and self-controlling strategies among divorced women. *Salamat Ijtimai Community Health*, 7(2), 166-174.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*, (Özel, H. ve Güzel, C. Eds.), Ankara, Ayraç Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*, (Özel H. ve Güzel C. Eds.), Ankara, Ayraç Yayınları.
- Gottman, J. M. & Levenson R.W. (2000). The Timing of Divorce: Predicting When a Couple Will Divorce Over a 14- Year Period. *Journal of Marriage and The Family*. 62.
- Gökce, H. (2017). Dünyü, Bugünü, Yarını ile Aile. *Sosyoloji Notları*, 1(1), 50-63.
- Güven, S., Şener, A. & Yıldırım, B. (2004). Eşlerin Farklı Değişkenlere Göre Sosyal Destek Algısı. *Hacettepe Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*.
- Halisdemir, D. (2020). *Boşanmaya Uyum Programının Velayeti Üstlenmiş Anne ve Çocuklarının Boşanmaya Uyum, Psikolojik Sağlamlık ve Aile Yaşam Doyumlarına Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hipper, J. (2001). The symbolic origins of conflict in divorce. *Journal of Marriage and Family*, 63, 430- 445.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji. Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
- Karadeniz-Özbek, S. (2019). *Boşanma sonrası Psikolojik Destek Programının Bireylerin Uyum Düzeylerine Etkisi*, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

- Kaya, M. (1997). Ailede Anne-Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimdeki Rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (9), 193-204.
- Kaynar, G. (2016). *Boşanma Sürecindeki Kişilerin Baş Etme Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar, Yılmazlık ve Sosyal Destek Algıları Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Kersten, K.K., (1990). The process of marital disaffection: interventions at various stages. *Family Relations*. 39(3), 257-265.
- Koç, F. (2019). Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Evlat Edinme Yoluyla Kurulmuş Tek Ebeveynli Aileler Hakkındaki Görüş ve Düşünceleri: Kocaeli Üniversitesi Örneği, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30, 814-842.
- Lamanna, M. A. & Riedmann, A. (2006). *Marriages & Families: Making Choices in a Diverse Society*, Thomson Higher Education, United States of America.
- Lyons, A. C. & Fisher, J. (2006). Gender Differences in Debt Repayment Problems After Divorce, *Journal of Consumer Affairs*, 40(2), 324-346.
- Mert, Ö. (2017). *Anlaşılabilir ve Çekişmeli Boşanan Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Nazlı, S., Halisdemir, D., Gülleroğlu, H. D., & Kiye, S. (2021). Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 336-361.
- Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Haber Bülteni (2021).
- Oğurtan S. G. (2011). *Boşandım Diyemedim: Boşanmanın Aile ve Toplum Üzerine Etkileri*. Konya, Çizgi Kitabevi.
- Ögel, B. (2001). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*. İstanbul, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları.
- Öksüzler Cabılar, B. (2023). *Boşanma Sonrası Uyumun Aile Stres ve Uyum Modeli Kapsamında İncelenmesi*, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özar, S. & Yakut-Çakar, B. (2012). Aile, Devlet ve Piyasa Kıskaçında Boşanmış Kadınlar, *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 16.
- Özbay, F. (2013). *Demografik Dönüşüm Sürecinde İktidar, Kadın ve Aile*, İstanbul, Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.
- Özdamar, K. (2015). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi Cilt 1*, 10. Baskı, Ankara, Nisan Yayınları.
- Özdemir, G. (2009). *Türk Kadınının Toplumsal Konumunun Gelişim Süreci*, Sosyal Bilimler Metinleri, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.
- Öztop, H. (2013). Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, 19(19), 209-128.

- Parillo, V. N., Stimson, J. & Stimson A. (1995). *Contemporary Social Problems, Library of Congress, Cataloging-in-Publication Data, United States of America.*
- Sevim, Y., Güldeste, A. & Canan, Ö. (2016). Boşanan Erkeklerin Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma (Elâzığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(2), 311-312.
- Sevinç, N. (2007). *Türklerde Kadın ve Aile*. İstanbul, Bilgeoğuz Yayınları.
- Soygan, H. (2019). *Boşanmış Kadınların Boşanma Sebepleri ve Boşanma Sonrası Karşılaştıkları Güçlüklerin Sosyolojik Analizi Yozgat İli Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yozgat.
- Stolberg, A. L. & Garrison, K. M. (1985). Evaluating a primary prevention program for children of divorce. *American Journal Of Community Psychology*, 13(2), 111-124.
- Şen, B. (2013). *Boşanma Süreci ve Arabuluculuğu*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şenkul, A. (2014). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Uygulanan Sosyal Politikalar*, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Tarhan, N. (2005). *Son Sığınak Aile*, İstanbul, Nesil Yayıncılık.
- Tarhan, N. (2007). *Evlilik Psikolojisi*, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Taşdemir, M. (2022). *Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Çatışma Çözme Stilllerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Tezcan, M. (1996). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara, Kibele Yayınevi.
- Tourturkan, M. (2012). *Aile Birliğinin Bozulması: Boşanma ve Yeniden Evlenme, Değişen Toplumda Değişen Aile: Sosyolojik Tartışmalar*, (Adak, N. Ed.). Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2006). *Boşanma İstatistikleri*, Ankara, TÜİK Matbaası. Türk Medeni Kanunu (2001), Md.161-165.
- Uyar, S. (1999). *Boşanmış Bireylerin Evlilik Süreci ve Bugüne Oliskin Psikolojik Sorunları Üzerine Bir Araştırma*, Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Askeri Tıp Fakültesi, Ankara.
- Ünal V. (2013). Geleneksel Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Boşanma Sorunu ve Din, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26, 580-589.
- Veevers, J. E. (1991). Traumas Versus Strens: A Paradigm of Positive Versus Negative Divorce Outcomes. *Journal of Divorce & Remarriage*, 15(1-2), 99-126.
- Wiseman, R. S. (1975). Crisis Theory and The Process of Divorce, *Social Casework*, 56, 4, 205-212.
- Wolchik, S. A., West, S. G., Sandler, I. N., Tein, J. Y., Coastworth, D., Lengua, L., Weiss, L., Anderson, E. R., Greene, S. M. & Griffin, W. A. (2000). An experimental evaluation of theory – based mother and mother –

childprogramsforchildren of divorce. Journal Of ConsultingandClinicalPsychology, 68(5), 843-856.

Yalçınkaya, N. & Kaleli, Ş. (1988). *Boşanma Hukuku*. Ankara, Türk Hava Kurumu Basımevi.

Yazıcıoğlu, Y. & Kayhan, Ü. (2007). *Aile Yapısı ve İlişkileri*. (S. Ünlü Ed.). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, N. (2004). Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri. *Bilig*, (28), 59-81.

Yılmaz, T. & Fidan, F. (2006). *Kadın Açısından Boşanma: Yeni Bir Başlangıç Mı? Ya Da Son Mu?*Tabuları Asmak Temalı II. Uluslararası Kadın Araştırmaları Konferansı, Kıbrıs.

Yörükoğlu, A. (1994). *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul, Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul,ÖzgürYayınları.

Zara, A. (2013). *Kadınlar, Erkekler ve Çocuklar İçin Boşanma Terapisi*, Ankara, İmge Kitapevi Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ayşe Nur AKIN

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: 2020, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sosyoloji

Yüksek Lisans Öğrenimi: 2023, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri: 2023, 14.Uluslararası Sosyal ve Beşeri Eğitim Bilimleri Kongresi

İŞ DENEYİMİ

Stajlar: Özel Açık Dershanesi, Rehber Öğretmenliği

Özel Uğur Okulları, Rehber Öğretmenliği

Projeler:

Çalıştığı Kurumlar:

Tarih: 10/07/2023 Tez Savunma Tarihi

EK 1. ANKET FORMU

Aşağıda sunulan anket formu, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinler Arası Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı programı kapsamında Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM danışmanlığında yürütmekte olduğum yüksek lisans tezi araştırması için hazırlanmıştır.

“Boşanma Sürecinin Kadınlarda Sosyal Etkileri” adlı yüksek lisans tez çalışmasına katılımınızı rica ediyorum. Bu çalışmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Çalışmanın sonuçları yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacak ve yanıtlar gizli tutulacaktır.

Ayşe Nur AKIN

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

Yaş Aralığı

- ☐ 18-24
- ☐ 25-34
- ☐ 35-44
- ☐ 45-54
- ☐ 55-64

Eğitim Durumu

- ☐ İlkokul Mezunu
- ☐ Lise Mezunu
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans

Medeni Durumu

- ☐ Boşanmış

Çocuğunuz var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Evet ise kaç tane çocuğunuz var?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ Daha Fazla

Çocuklarınız dışında evde bakmakla yükümlü olduğunuz biri var mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Aylık geliriniz nedir?

- ☐ 0 - 5.000 TL
- ☐ 5.000 - 7.500 TL
- ☐ 7.500 - 10. 000 TL
- ☐ 10. 000 TL ve üzeri

YETİŞKİN BOŞANMAYA UYUM ÖLÇEĞİ

YETİŞKİN BUÖ

Aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.

① Hiçbir zaman gelmemektedir.	② Bazen	③ Sıklıkla	④ Çoğu zaman	⑤ Her zaman anlamına gelmektedir.	
1. Sosyal arkadaş ortamlarında aranan birisiyim.	①	②	③	④	⑤
2. Yaşamımdaki sorunları çözmekte zorlanıyorum.	①	②	③	④	⑤
3. Kendime karşı sorumluluklarımı yerine getirmekte sorun yaşıyorum.	①	②	③	④	⑤
4. Gündelik rutin işlerimi yaparken yoruluyorum.	①	②	③	④	⑤
5. Gündelik rutin aktivitelerde dikkatim dağılıyor.	①	②	③	④	⑤
6. Ebeveynlerim (annem-babam) ihtiyacım olduğunda bana destek olur.	①	②	③	④	⑤
7. Arkadaşlarımla güzel vakit geçirecek etkinliklere katılırım.	①	②	③	④	⑤
8. Sosyal çevremde kendimi açabileceğim insanlar var.	①	②	③	④	⑤
9. Çevremdekiler (aile, sosyal arkadaş vs.) durgun ve neşesiz olduğumu söylüyorlar.	①	②	③	④	⑤
10. Akrabalarım (kardeşlerim, kuzenlerim vb) ihtiyacım olduğunda bana destek olur.	①	②	③	④	⑤
11. Gelecek yaşamıma ilişkin korkularım var.	①	②	③	④	⑤
12. Ebeveynlerime ve akrabalarım ihtiyacım olduğunda ulaşabilirim.	①	②	③	④	⑤
13. Normalde olumsuz tepki vermeyeceğim olaylarda sinirleniyorum.	①	②	③	④	⑤
14. Ebeveynlerim ve akrabalarım ile ilişkilerim sınırlıdır.	①	②	③	④	⑤
15. Yaşadıklarımı düşününce eski eşime kıızıyorum.	①	②	③	④	⑤
16. Bazen öfkemi kontrol edemeyerek etrafımdakileri kırabiliyorum.	①	②	③	④	⑤
17. Arkadaşlarımla olmak beni mutlu ediyor.	①	②	③	④	⑤

1.BOYUT= Psikolojik Uyum (2-3-4-5-9-11-13-15-16 maddeler)

2.BOYUT= Sosyal İlişkilerinde Uyum (1-7-8-17 maddeler)

3.BOYUT= Köken Aile İlişkilerinde Uyum (6-10-12-14 maddeler)

EK 2. ÖLÇEK İZİNLERİ

Yetişkin Boşanmaya Uyum Ölçeği Gelen Kutusu x

 Ayşenur Koç Akin 26 Ağu 2022 Cum 13:17 ☆ ↶ ⋮

Serap hocam merhabalar, ben Ayşe Nur Akin. KTO Karatay Üniversitesi Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı programında yüksek lisans yapmaktayım. "Boşanma sürecinin kadınlarda sosyal etkileri" üzerine bir bitirme tez çalışması yapacağım. Ölçeğinizi kullanmak için sizlerden izin istiyorum. Şimdiden Teşekkür ediyorum, iyi çalışmalar.

 Serap Nazlı 26 Ağu 2022 Cum 14:54 ☆

Ayşenur kullanabilirsin canım ölçeği sevgiler 🍷 > Ayşenur Koç Akin ... şunları yazdı (26 Ağu 2022 13:17): > > Serap hocam merhabalar, ben

 Ayşenur Koç Akin 26 Ağu 2022 Cum 15:02 ☆ ↶ ⋮

Alıcı: Serap ▾

Çok teşekkür ediyorum hocam ❤️ hoşçakalın 🌸

26 Ağu 2022 Cum, saat 14:54 tarihinde Serap Nazlı - şunu yazdı:

ETİK KURUL/KOMİSYON İZNİ/MUAFİYETİ

T.C.
KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ DIŞI ARAŞTIRMALAR ETİK KURUL KARARI

Toplantı Sayısı: 12

Toplantı Tarihi: 23.12.2022

Karar Sayısı: 2022/027: Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM' in "Boşanma Sürecinin Kadınlarda Sosyal Etkileri" 18.12.2022 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Görüşme sonucunda araştırma projesi çalışmasının Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM sorumluluğunda yürütülmesinin uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Not: Çalışma ile ilgili gerekli izin ve yasal sorumluluk araştırmacılara aittir.

Sorumlu Araştırmacı: Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM
Yardımcı Araştırmacı: Ayşe Nur AKIN